

FILOZOFICKÁ FAKULTA UNIVERZITY KARLOVY
Katedra pomocných věd historických a archivního studia

Markéta Hrdličková

NÁHROBKY Z 1. POLOVINY 17. STOLETÍ VE FARNÍCH KOSTELÍCH NOVÉHO
MĚSTA PRAŽSKÉHO

*The Epitaphs from the First Half of the 17th Century in the Parish Churches of New
Town Prague*

Praha 2011

vedoucí PhDr. Zdeněk Hojda, CSc.

Za laskavé vedení práce a za cenné rady děkuji svému vedoucímu, panu doktoru Hojdovi. Za pomoc, trpělivost, ochotu a zájem děkuji důstojným pánům farářům od sv. Štěpána, sv. Petra a Nejsvětější Trojice, komunitním pracovníkům od sv. Apolináře a pracovníkům a pracovnícím badatelny I. oddělení Národního archivu.

Prohlašuji, že jsem bakalářskou práci vypracovala samostatně, že jsem řádně citovala všechny použité prameny a literaturu a že práce nebyla využita v rámci jiného vysokoškolského studia či k získání jiného nebo stejného titulu.

V Praze dne 28. července 2011

podpis

ANOTACE

Práce „Náhrobky 1. poloviny 17. století ve farních kostelích Nového Města pražského“ pojednává o dochovaném souboru sepulcralií z let 1600-1650 v kostelích Sv. Štěpána, sv. Jindřicha, sv. Apolináře, Nejsvětější Trojice, sv. Vojtěcha a sv. Petra na Poříčí. V každé kapitole je nejprve nastíněn stavební vývoj a historie kostela, a poté následuje soupis sepulcralií z daného období. Každý náhrobek je popsán, je uveden přepis (případně překlad) nápisu a popis výzdoby včetně popisu erbu. Dále následují všechny možné informace, které byly možné v pramenech a literatuře objevit o osobě, již náhrobek patřil, o osobě která ho nechala zřídit a o jejich nejbližších příbuzných. Na konci následuje shrnutí dosavadních poznatků o materiálu náhrobků, jazyce a písmech jejich nápisů, o náboženství, povolání a majetkových poměrech zde pochovaných osob a nastínění možného vývoje a rozdíly v „klientele“ jednotlivých farností. Práce je doplněna fotografickou přílohou.

This study „The Epitaphs from the First Half of the 17th Century in the Parish Churches of New Town Prague“ deals with the epitaphs form years 1600-1650 in churches of St. Stephan, St. Henry and Cunigunde, St. Apollinare, Most Holy Trinity, St. Adalbert and St. Peter in Poříčí. In each chapter is given history and architectural development of church, proceeding with list of extant epitaphs from the desired years. Follows transliteration (with translation – if needed) and description of each epitaph, including description of decoration and coat of arms. This is followed by all information, that could been found in literature, about the person, who was buried under this stone, or the person who established it, and members of their closest family. In the end is a brief summary about the epitaphs – their material, inscriptions and decorations. Then follows the summary about the persons – about their religion, occupation and so on. The study contains photographic documentation of epitaphs mentioned.

KLÍČOVÁ SLOVA

náhrobky, epitafy, pohřby, Nové Město pražské, 1600-1650, farní kostel, kostel Sv. Štěpána, kostel sv. Jindřicha a Kunhuty, kostel sv. Apolináře, kostel Nejsvětější Trojice, kostel sv. Vojtěcha, kostel sv. Petra na Poříčí, městská rada

epitaphs, burial, New Town Prague, parish church, church of St. Stephan, church of St. Henry and Cunigunde, church of St. Apollinare, church of Most Holy Trinity, church of St. Adalbert, church of St. Peter in Poříčí, town council, 1600-1650

OBSAH

1. Úvod	7
1.1 Cíle práce	7
1.2 Metody práce	9
2. Kostel svatého Štěpána	11
2.1 Historie	11
2.2 Kostel	12
2.3 Sepulcralia	13
2.3.1 Náhrobky v předsínce kostela	13
2.3.2 Náhrobky v interiéru kostela	15
2.3.3 Náhrobky v exteriéru kostela	17
3. Kostel svatého Jindřicha a Kunhuty	22
3.1 Historie	22
3.2 Kostel	22
3.3 Sepulcralia	23
3.3.1 Náhrobky v předsínce kostela	24
3.3.2 Náhrobky v interiéru kostela	28
3.3.3 Náhrobky v exteriéru kostela	34
3.3.4 Nedochované náhrobky známé z literatury	40
4. Kostel svatého Vojtěcha Většího	51
4.1 Historie	51
4.2 Kostel	51
4.3 Sepulcralia	52
4.3.1 Náhrobky v exteriéru kostela	52
5. Kostel svatého Apolináře	54
5.1 Historie	54
5.2 Kostel	55
5.3 Sepulcralia	56
6. Kostel Nejsvětější Trojice v Podskalí	57
6.1 Historie	57
6.2 Kostel	57
6.3 Sepulcralia	58
7. Kostel svatého Petra na Poříčí	59

7.1 Historie	59
7.2 Kostel	60
7.3 Sepulcralia	61
7.3.1 Náhrobky v interiéru kostela	61
7.3.2 Nedochované náhrobky známé z literatury	67
8. Náhrobky farních kostelů Nového Města pražského 1600-1650: shrnutí	69
8.1 Náhrobky	69
8.2 Osoby	70
8.3 Jednotlivé farnosti	72
9. Závěr	73
10. Seznam literatury a pramenů	75
11. Obrazová příloha	78

1. ÚVOD

1.1 CÍLE PRÁCE

Podlahy mnoha pražských kostelů jsou ještě dnes dlážděny mramorem náhrobních kamenů. I když je velká část z nich zcela ošlapána nohama věřících i nevěřících, kteří po nich po staletí kráčeli, mnohé jiné nám stále ještě mohou vyprávět své příběhy. Jsou to příběhy o lidech, kteří tu žili dávno před námi a kteří si – jedno z jakého důvodu – přáli, aby ani budoucí pokolení nezapomínala na ně a jejich blízké. K tomu si vybrali materiál, který snad považovali za věčný: kámen. Ale nic není tak věčné, jak se zprvu zdá a ačkoli kámen zůstal, poselství, které měl přinášet, je již dávno němé. Ale kdo byli ti lidé? Co je vedlo k tomu, že si vybrali právě toto místo? A co o nich můžeme zjistit po těch staletích, které uběhly od jejich smrti?

Abychom to zjistili, musíme se přenést o téměř sedm set let zpět, do poloviny čtrnáctého století, kdy „Otec vlasti“ Karel IV. zakládá Nové Město pražské. Tato široce pojatá zástavba, jejíž urbanistická kapacita byla zcela naplněna až koncem 19. století, měla být pozemskou obdobou nebeského Jeruzaléma. Kdo ví, jestli již tenkrát králevic Karel tušil, že jeho Nové Město se mezi čtyřmi pražskými městy stane doménou řemeslníků a obchodníků. Ať tak či tak, je jisto, že jeho pravidelná a předem naplánovaná síť ulic byla něčím úplně jiným, než bylo možno v pražské kotlině dosud spatřit. Předešlé menší osady jako např. Rybníček, Poříčí nebo Podzderazí byly zahrnuty do tohoto takřka posvátného projektu i se svými malými chrámy, které ovšem brzy přestaly stačit. Tak se začalo stavět – a ve městě se usazovali další řemeslníci: kameníci, malíři a tesaři, a aby je měl kdo živit tak i pekaři, řezníci a sladovníci. Pak se přidávala i další řemesla důležitá pro chod města: nožíři, kováři, jircháři, ševci a mnohá jiná povolání, která se postupně začala organizovat v cechy. Po mnoha z nich jsou dodnes v Praze pojmenované ulice „Řeznická“, „Provaznická“, „Celetná“ nebo celé oblasti, např. „V Jirchářích“.

S tím, jak se na Novém Městě usazovali další a další lidé, vzrůstala i jeho ekonomická síla. Hospodářská konjunktura, jejíž počátky lze spatřovat již v polovině 15. století, a která vyvrcholila v posledních desetiletích před Bílou horou, se odrazila i na finanční situaci obyvatelstva a jeho kultury. Měšťané: obchodníci, nákladníci i drobnější řemeslníci jako třeba sládci nebo kameníci, se ocitli ve společenské a ekonomické situaci, kdy začali stále více peněz vynakládat i na takovou sebereprezentaci, která do té doby byla spíše doménou aristokracie.

Stále zámožnější městské vrstvy, hlavně honorace, se snaží zanechat po sobě nejen majetek, který mohou odkázat svým potomkům, ale pokud možno i nesmazatelnou stopu v dějinách.

Dalším faktorem, který touto dobou přistupuje ke kulturní atmosféře doby, je počínající barokní zbožnost – ať již katolická nebo nekatolická, každá svým vlastním způsobem. Tehdy se prostě zdálo být přirozené dávat najevo svou víru.

V aktu pořízení náhrobku se všechny tyto tendence promítají do jediného styčného bodu, v němž se mísí vše: náboženské cítění, osobní i rodová reprezentace, touha nezapomenout a nebýt zapomenut.

Všechny výše zmíněné tendence vykazují vrchol mezi počátkem a polovinou 17. století, v době, kdy se nejen v Praze, ale i v celém Českém království daly veliké změny – a to jak na poli politickém, tak náboženském. A proto se zdálo být přirozenou volbou pro tuto práci právě období mezi lety 1600 – 1650. Z již uvedených důvodů se náhrobek zdá být jakýmsi zrcadlem doby, v níž vznikl, i myslí člověka, který si přál ho mít.

Tato práce si klade za cíl na souboru dochovaných sepulkrálních památek ukázat svět pražských novoměstských elit. Podkladem pro to tu bude soupis a dokumentace dochovaných sepulkrálních památek z období let 1600–1650 doplněný o náhrobníky a epitafy nedochované, ale známé z literatury. Dále jejich popis, přepis (popřípadě i překlad) jejich nápisů a interpretace případné heraldické či jiné ikonografické výzdoby. Právě tehdy nastává doba, kdy se mění měšťanské elity – a s tím se mění i jejich vkus a požadavky.

Na počátku každé kapitoly bude pojednáno o historii a stavebních dějinách každého z pěti sledovaných farních (případně filiálních) kostelů Nového Města pražského: svatého Jindřicha, svatého Štěpána, svatého Petra na Poříčí, svatého Vojtěcha, svatého Apolináře a Nejsvětější Trojice v Podskalí, přičemž bude kladen důraz hlavně na přestavby a opravy a jiné dějinné okolnosti, které by mohly mít vliv na prvotní i druhotné umístění náhrobníků. Dále bude následovat soupis sepulcralií z daného období, jejich popis a dále veškeré možné údaje, které bylo možno shromáždit o osobě (resp. osobách), jíž náhrobník má připomínat, případně o jeho zřizovateli.

V závěru práce se autorka pokusí interpretovat celý soubor, případný vývoj v jeho rámci a pokusíme se určit případné rozdíly ve složení „klientely“ jednotlivých kostelů.

1.2 METODY PRÁCE

Základem celé práce byl průzkum a popis dochovaných náhrobků. Kde to situace dovolila, byla pořízena fotodokumentace, ale v každém případě byl pořízen opis. Při opisu nápisů náhrobníků bylo použito obecných zásad pro přepis epigrafických památek¹ a to předně transliterace. Zkratky jsou rozvedeny v kulatých závorkách, v hranatých závorkách jsou doplněny chybějící znaky buď dle kontextu, nebo dle starších dochovaných opisů, což je pak uvedeno v poznámce pod čarou. Tam kde původní text nebylo možno rekonstruovat, je naznačeno tečkami v počtu předpokládaného počtu znaků, tam kde nešlo ani odhadnout počet chybějících znaků, je užito spojovníků. Pokud bylo vzhledem k současnému stavu nápisu přikročeno k citaci již dřívějších opisů, byl text ponechán v původním stavu bez rozvedení zkratk. Při přepisu bylo pokud možno přihlíženo k rozdílu mezi minuskulami a majuskulami. Ligatury jsou naznačeny podtržením obou sousedních písmen v přepisu, pozdější doplňky jsou označeny v poznámkách. Jména jsou používána v té podobě, v jaké se objevují na náhrobku, spolu s uvedením dalších možných variant. Erby jsou popisovány dle vyobrazení na náhrobku, v případě potřeby je poukázáno na odchylky od jiných zobrazení, barvy jsou doplněny dle blasonů či zobrazení z literatury, pokud je bylo možno nalézt.

Vzhledem ke zjištění, že ne všechny desky jsou zcela pravidelného tvaru a jejich šířka je na různých místech rozdílná (místy tento rozdíl činí až několik centimetrů), rozhodla se autorka zaokrouhlit jejich rozměry na celých 5 centimetrů.

K důkladnému rozboru, popisu a následnému zjišťování faktů o pohřbených osobách bylo přikročeno pouze u náhrobků, u nichž bylo bezpečně možno zjistit, že se vztahují ke sledovanému období. Z tohoto důvodu nebylo pojednáno o náhrobku příslušníka Turků z Rozentálu v kostele sv. Štěpána, který sice vzhledem k vyobrazenému znaku pochází z doby před rokem 1649, resp. 1650, kdy byl bratrům Mikuláši a Kryštofovi udělen polepšený erb², nicméně žádné bližší časové určení ani další údaje o komkoli z tohoto rodu, kdo by měl nějaký bližší vztah ke kostelu sv. Štěpána, zjištěno nebylo. Podobná situace byla i u náhrobků příslušníka Slachů z Hřivic, Kundráta z Kundratic a „vladyky z Kosmáčova“ v kostele sv. Jindřicha a u náhrobku příslušníka rodu Winklerů z Rottenburgu v kostele sv. Petra.

¹ Základem v tomto směru byla práce Jiřího Roháčka (ROHÁČEK, Jiří, *Epigrafika v památkové péči*, Praha 2007).

² FIALA, Michal, HRDLIČKA, Jakub, ŽUPANIČ, Jan, *Erbovní listiny Archivu hlavního města Prahy a Nobilitační privilegia studentské legie roku 1648*, Praha 1997, s. 70, 118.

Na základě literatury a pramenů bylo usilováno o zjištění původního či předchozího umístění náhrobníků (v případě nutnosti o rekonstrukci nápisu) a dále o co nejvíce údajů o osobě, která byla pod náhrobkem pohřbena, či která ho nechala zřídit.

Po shromáždění těchto údajů následuje shrnující statistika, která si klade za cíl osvětlit rozdíly mezi jednotlivými novoměstskými kostely, resp. farnostmi v první polovině 17. století.

2. KOSTEL SVATÉHO ŠTĚPÁNA

2.1 HISTORIE

Na místě, kde se dnes nachází svatoštěpánský okres Nového Města pražského se kdysi – první zmínky jsou již z 10. století³ – nacházela osada Rybník nebo Rybníček, v níž se již roku 1234 připomíná kostelík sv. Štěpána⁴, který dostal r. 1257 farní pravomoc, a to díky řádu Křížovníků s červenou hvězdou⁵. Tehdejší kostelík svatého Štěpána však přestal svou kapacitou stačit, když Karel IV. založil roku 1348 Nové Město pražské, do nějž byla zahrnuta i vesnička Rybníček – a tak byl r. 1351⁶ o kousek dál založen kostel nový, ovšem se stejným zasvěcením, a románský kostelík, který se tímto stal filiálním kostelíkem nového sv. Štěpána, byl převěcen sv. Longinu. Malá kaple sv. Longina, která dodnes stojí opodál, je jednou ze tří nejstarších pražských rotund (spolu se sv. Martinem na Vyšehradě a sv. Křížem). Nový kostel sv. Štěpána byl zván i sv. Štěpánem „větším“, aby byl rozlišen od jiného kostela – sv. Štěpána „menšího“ nebo „ve zdi“, který stával na Starém Městě, ale byl r. 1789 zrušen⁷, nebo „na Rybníčku“ dle dřívější vsi.⁸

Stavba kostela započala pravděpodobně – jako u jiných středověkých kostelů – stavbou kněžiště a tak když Balbín v *Epitome rerum bohemicarum* uvádí jako rok dokončení rok 1367, je pravděpodobné, že myslí pouze dokončení presbytáře, neboť stavba kostela nemohla započít před založením Nového Města, tedy před r. 1348 a 19 let je příliš krátká doba na vystavění gotického kostela.⁹ Stavba byla dokončena, pravděpodobně stavbou věže (která nejspíše neměla být dle původního plánu v průčelí hlavní lodi, ale na jihozápadním nároží kostela), nejpozději r. 1401.¹⁰ Patrně v 16. století byla přistavěna nová kruchta a severní točité schodiště, na což ukazuje již renesanční sloh pilastrů a pilířů kruchtu podpírajících.¹¹ V 17. století byla vystavěna nová sakristie a k jižní lodi, místo bývalého portálu, přistavěna kaple Kornelská, vysvěcená r. 1686, kterou následovala r. 1739 otevřená kaple Branberská, postavená v severní stěně sakristie a orientovaná do hřbitova. R. 1866 byla přistavěna na

³ EKERT, František, *Posvátná místa královského hlavního města Prahy sv. II.*, Praha 1996 (reprint z r. 1883), s. 105.

⁴ PLACHÁ-GOLLEROVÁ, Jitka, *Kostel Sv. Štěpána a kaple Svatého Longina*, Praha 1940, s. 1.

⁵ EKERT, F., c. d., s. 105.

⁶ PLACHÁ-GOLLEROVÁ, J., c. d., s. 3.

⁷ Ibidem.

⁸ EKERT, F., c. d., s. 106.

⁹ PLACHÁ-GOLLEROVÁ, J., c. d., s. 3–4.

¹⁰ ibidem, s. 6–8.

¹¹ ibidem, s. 8.

západě pseudogotická předsíň, která dnes slouží jako postranní vchod do kostela. Mezi lety 1874–9 byla provedena restaurace kostela známým regotizátorem Josefem Mockerem a v letech byl 1926–7 kostel restaurován ještě jednou, spolu s kaplí sv. Longina.¹²

Kolem kostela rozkládal se velký hřbitov, kde se pohřbívalo hlavně v dobách moru, ale který byl v rámci josefínských reforem r. 1784 zrušen; zachovaly se z něj jen dva kamenné kříže, z nichž se jeden dnes nalézá před zvonicí za sv. Štěpánem.¹³

Původně křížovnický kostel padl již r. 1419 do rukou husitů, ale již roku 1433 připomíná se tu znovu křížovnický farář Mikuláš, nicméně r. 1435 se situace opět obrátila a chrám připadl na delší dobu kališníkům¹⁴ – až po bělohorské bitvě byl kostel opět navrácen Křížovníkům, kteří se jej ovšem brzy vzdali pro nedostatek vlastního kněžstva.¹⁵ Od r. 1622 je kostel opět katolický¹⁶, dnes je ve správě Tovaryšstva Ježíšova od sv. Ignáce.

2.2. KOSTEL

Kostel sv. Štěpána je trojlodní gotická bazilika s hranolovou věží v jižním průčelí. Ke kostelu byly v průběhu staletí přistavěny sakristie a dvě soukromé barokní kaple a k věži renesanční pravoúhlé schodiště, které tak doplnilo její původní schodiště točité, a které vede k hudební kruchtě.

Hlavní loď, o třetinu vyšší než loď postranní, přechází hrotitým triumfálním obloukem v kněžiště, uzavřené pěti stranami osmiúhelníku. Ke středu jižní lodi je přistavěna raně barokní kaple Kornelská, uzavřená mříží z konce 17. století, naproti níž je, ve středu lodi severní Josefem Mockerem přistavěna pseudogotická předsíň. K sakristii, přiléhající k severní lodi a ke kněžišti, je z vnější strany přistavěna barokní kaple měšťanské rodiny Branbergů.¹⁷

Hlavní oltář je malován od Matyáše Zimprehta a zobrazuje v hlavním poli scénu Ukamenování svatého Štěpána a v oltářním nástavci Nejsvětější Trojici. Po jeho stranách jsou sochy sv. Václava a sv. Ludmily a sv. Cyrila a Metoděje.

Na severní straně hlavní lodi stojí u pilíře mramorová kazatelna s malou

¹² Ibidem.

¹³ ibidem, s. 3.

¹⁴ EKERT, F., c. d., s. 107.

¹⁵ ibidem, s. 110.

¹⁶ ibidem.

¹⁷ PLACHÁ-GOLLEROVÁ, J., c. d., s. 9.

polychromovanou stříškou a soškami andělíčků a evangelistů a u téhož pilíře stojí barokní oltářík sv. Anny s obrazem od Josefa Schweigla, který nahradil r. 1686 obraz Bičovaného Krista, který tu býval dříve¹⁸. Na protější straně lodi u pilíře stojí oltář sv. Rozálie z počátku 18. století s oltářním obrazem od Karla Škréty. U druhého pilíře na severní straně nachází se oltář Matky Boží svatoštěpánské zřízený r. 1673 Michalem Ignácem Termanem z Ostrova pro obraz Madony svatoštěpánské, který je a vždy býval obrovskou chloubou kostela. V severní lodi u zdi je oltář sv. Jana Nepomuckého z první poloviny 18. století, u protějšího pilíře pak oltář sv. Barbory. V čele severní lodi je pak barokní oltář sv. Jana Křtitele, u nějž stojí velká cínová křtitelnice z r. 1462 s vyobrazením 12 apoštolů. V čele jižní lodi je oltář Panny Marie Bolestné. V Kornelské kapli, která přiléhá k jižní lodi, je oltář s obrazem Snímání páně, na menším pak obraz sv. Veroniky.¹⁹

Na západě hlavní lodi vidíme balustrádu u varhan, která pochází z poloviny 18. století; varhany byly zhotoveny dle návrhu Josefa Mockera.²⁰ Na klenbě hlavní lodi spatřujeme zemské a městské znaky: říšský orel, český lev, moravská orlice, slezská orlice, dolnoloužický vůl, hornoloužické cimbuří, braniborská orlice, lucemburský lev, štít arcibiskupství pražského a znak Nového Města pražského; vesměs to erby, připomínající dobu Karla IV., kdy se tento chrám stavěl.²¹

2.3 SEPULCRALIA

V kostele svatého Štěpána nebo na jeho vnějších zdech se nachází celkem 23 náhrobníků, z toho 10 uvnitř kostela, 4 v předsínce a 9 na vnějších zdech kostela. Z tohoto počtu jsou 4 zcela nebo téměř zcela ošlapány či bez nápisu, na jednom je identifikovatelný pouze erb, ostatní je možno spojit s konkrétní osobou nebo osobami – z těchto spadá 5 náhrobníků do sledovaného období.

2.3.1 NÁHROBKY V PŘEDSÍŇCE KOSTELA

I. Jan Seltenšlog z Fridenfeldu²²

Ve zdi předsínky je umístěn zdobený náhrobník z tmavě červeného mramoru 100 cm šířky a 110 cm výšky, se 4 poli – v heraldicky pravém horním poli je Seltenšlogův znak, pod

¹⁸ EKERT, F., c. d., s. 114.

¹⁹ ibidem, s. 114–116.

²⁰ PLACHÁ-GOLLEROVÁ, J., c. d., s. 10–12.

²¹ EKERT, F., c. d., s. 114.

²² Psán jako Seltenšlog, Seltenšlag, Celtešlak, Zeltenschlag i Zeltenšloger z Fridenfeldu, Frydendfeldu i Frydnfelzu.

ním je pole se zlaceným latinským kapitálním nápisem a letopočtem 1600²³. Levá pole jsou pečlivě vytlučena – tam nejspíše byl znak a jméno jeho manželky, které byly – snad pro nějaké její provinění – odstraněny.²⁴ V horní polovině náhrobku je reliéf anděla s roztaženými křídly a roztaženými rukama, které jakoby chránily pole s erby, v rozích pak jsou malé hlavičky dalších andělů, kteří foukají směrem do středu.

NOR V:D: IOANNES SELTENSLOG/

A FRIDENFELD [ETC]/

OBIIT.ANNO MDC< > DIE/

MORS.IANUA.VITAE.²⁵

Popis erbu: Štít dělený, v horním poli korunovaný vpravo hledící lev ve skoku, ve spodním poli hrot, v něm pětistá růže, po každé jeho straně další pětistá růže. Korunovaný turněřský helm, v klenotu dvě křídla, na každém pětistá růže, mezi křídly pětistá růže.

Jan Seltenšlog, císařský rentmistr, byl r. 1595 povýšen do rytířského stavu s příjmením „z Friedenfeldu“; jeho jméno bylo kdysi napsáno v kostele pod erbem Myslíků z Hyršova²⁶ mezi dobrodinci chrámu, protože se finančně podílel na opravě chrámu (dokončené r. 1612) po zásahu bleskem z 20. června 1593.²⁷

Patřil mu dům č. 704 ve Vodičkově ulici v okrese sv. Štěpána²⁸ a dům na Malé Straně č. p. 277b.²⁹

Jan Seltenšlog koupil r. 1614 dům č. p. 707 ve svatoštěpánské čtvrti, v nynější Vodičkově ulici, který po něm zdědil jeho syn Joachym. Ten jej již r. 1620 prodal Bernardovi Hodějovskému z Hodějova³⁰.

²³ Umělecké Památky (BAŤKOVÁ, Růžena a kol., *Umělecké Památky Prahy – Nové Město a Vyšehrad*, Praha 1998, s. 163) uvádí letopočet 1617, ale ani při podrobnějším zkoumání není na kameni patrné více jak 3 římské číslice a jak F. Ekert, tak J. Plachá-Gollerová uvádí rok 1600; skutečné datum úmrtí Jana Seltenšloga však nemůže být 1600, protože ještě r. 1614 kupoval dům – viz dále.

²⁴ EKERT, F., c. d., s.117.

²⁵ Jan Seltenšlog z Friedenfeldu atd., zemřel r. 16<.> dne <.> Smrt brána života.

²⁶ EKERT, F., c. d., s.117.

²⁷ ibidem, s.110.

²⁸ Ottův slovník naučný, 20. díl, Praha 2000 (fotoreprint 1903), s. 470.

²⁹ LÍVA, Václav, *Studie o Praze pobělohorské III. Změny v držbě domovního majetku a konfiskace*, in: Sborník příspěvků k dějinám hlavního města Prahy IX, Praha 1935 – dále jen LÍVA (1935), s. 283.

³⁰ LÍVA (1935), s. 200.

Jáchym Seltenšlog z Fridenfeldu, Janův syn³¹, se účastnil vzpoury stavů tím, že koupil část statků záduší Matky Boží pod Řetězem a kláštera sv. Jiří. Ty pak musel bez náhrady vrátit a jen na přímlovu Pavla Michny z Vacinova nebyl odsouzen ke konfiskaci svého dalšího majetku.³² Vdova po Joachymovi Ludmila rozená Štefková z Koloděj, dcera popraveného Tobiáše Štefka z Koloděj, odešla spolu se sirotky po Joachymovi Danielem, Janem, Tobiášem a Zuzanou do Pirny a do Freibergu.³³ Daniel, Jan, Tobiáš a Zuzana jsou potom ještě v Berní rule zmiňováni v souvislosti s domem „Seltenšlagovským“ č. p. 182 v oblasti dnešních ulic Opatovické a Křemencovy.³⁴

2.3.2 NÁHROBKY V INTERIERU KOSTELA

II. Oldřich Kohout

Ve stěně boční lodi kostela vedle zповědnice zazděn částečně poškozený náhrobník ze šedohnědého mramoru 100 cm šíře a 190 cm výšky. Ve spodním poli je erb sladovnického cechu ve čtyřlaločném orámování, v horním český nápis kapitálou:

LETHA PANIE 1639/
 [DEN] ---- PO PAMÁTCZE S(VATÝCH) TRZ/
 ICH [KRA]LV TO GEST 7. DNE MIE/
 SICZE L[E]DNA MEZI 14 A 15 HOD/
 INAU VSNUL GEST W PANV SLO/
 WUTTNi PAN WOLDRZICH KOH/
 AUT M(ĚŠŤAN) N(OVÉHO) M(ĚŠŤA) PRAZSKEHO MAGE/
 WIEKU SWEHO 57 LETH A 3 MI/
 ESICE W MANZIELSTWI ZVSTAWAL/
 37 LETH S PANI ANNAU MANZIEL/
 KAU SWAU S PLODIL II SIN V A 5 DCE[R]/
 KATERZINA TOLIKA Z NICH ZIWA GE/
 A TVTO ODPOCZIWA MODLETE SE ZA N[E]G

³¹ ibidem.

³² BÍLEK, Tomáš Václav, *Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618 I*, Praha 1882 – dále jen BÍLEK (1882), s. 504.

³³ LÍVA, Václav, *Studie o Praze pobělohorské I. Emigrace*, in: Sborník příspěvků k dějinám hlavního města Prahy VI, Praha 1930 – dále jen LÍVA (1930), s. 199.

³⁴ LÍVA, Václav, *Berní rula 3, Pražská Města*, Praha 1949 – dále jen LÍVA (1949), s. 72.

Popis znaku: Dvě překřížené limpy prostrčené korunou, z nichž vyrůstá květina.

Oldřich Kohout, sládek a nákladník³⁵, měšťan Nového Města pražského. Zemřel 7. ledna 1639 ve věku něco málo přes 57 let, což znamená, že se narodil pravděpodobně r. 1582. Měl ženu Annu a dceru Kateřinu.

Oldřich byl v srpnu 1627 napomínán pro svou víru a byla mu pozastavena jeho nákladnická živnost, dokud nepřestoupí³⁶. Znovu byl komisí napomínán v prosinci téhož roku a spolu s dalšími 27 nekatolíky vyzván, aby do 8. ledna následujícího roku buď přestoupili, nebo se vystěhovali.³⁷

Oldřich vlastnil ještě r. 1636 dům na Koňském trhu č. 774, zvaný „U Bílého kohouta“, též „U cikádů“, který koupil r. 1635 od Jana Waltra,³⁸ a ještě dům č. 773a „U Matoušků“, který koupil r. 1637 od emigranta Jiřího Gryllovského.³⁹ V roce 1624 koupil též dům č. p. 293a „U Vratských“, který po něm zdědila jeho dcera Kateřina, jež se 20. listopadu 1639 provdala za Daniela Jungkera, staršího pořádku nákladnického.⁴⁰

Není jisté, jestli je tento Oldřich Kohout totožný s pekařem Oldřichem Kohoutem, který r. 1609 koupil dům č. p. 425 ve Zderazské čtvrti.⁴¹

Jistá Anna Prasinová, dříve Kohoutová, zdědila r. 1629 po svém švagrovi Tomáši Čermákovi dům v Haštalské ulici č. p. 794⁴²; není vyloučeno, že se jedná o Oldřichovu příbuznou, možná jednu z oněch 5 zmiňovaných dcer. A jistá Veruna Kohoutová vlastnila dům č. p. 1181b na Petřském náměstí/v Lodecké ulici⁴³; ani zde nelze vyloučit příbuznost mezi ní a sládkem Oldřichem. Je též možné, že Oldřich by mohl být příbuzným Jiřího Kohouta, sladovníka a staroměstského konšela z let 1556 a 1558.⁴⁴

III. Radní Daniel Kalivoda, jeho žena Alžběta a jejich děti

³⁵ MENDELOVÁ, Jaroslava, *Dekrety reformační komise pro Nové Město pražské z let 1627 – 1629*, Praha 2009 – dále jen MENDELOVÁ (2009), s. 171.

³⁶ MENDELOVÁ (2009), s. 87.

³⁷ ibidem, s. 99.

³⁸ LÍVA (1935), s. 192, Ottův slovník naučný, 20. díl, Praha 2000 (fotoreprint 1903), s. 474.

³⁹ LÍVA (1949), s. 80, LÍVA (1935), s. 192.

⁴⁰ LÍVA (1935), s. 175.

⁴¹ ibidem, s. 185.

⁴² LÍVA (1949), s. 53.

⁴³ ibidem, s. 110.

⁴⁴ DOUŠA, Jaroslav, *Seznamy staroměstských konšelů z let 1547 – 1650*, in: Pražský sborník historický XIV, Praha 1981, s. 74,76.

V severní stěně presbytáře je zazděna deska z tmavého mramoru o velikosti 100 cm šíře a 150 cm výšky, v ploše s českým kapitálním nápisem Daniele st. Kalivody, novoměstského radního, jeho ženy Alžběty a jejich dětí. Ve spodní části jsou dvě oválná pole. Je možné, že v nich bývaly dva znaky, ale ty jsou dnes bohužel i s pravým dolním rohem nápisového pole, v němž se nalézalo datum porřízení desky, zcela sešlapány.

TVTO GEST MISTO POHRZEBNI/
SLOWUTNEHO PANA DANIELE STAR/
SSYHO KALIWODY MESSTENINA A [SR?]/
LV W NOWEM M(ĚSTĚ) PRAZSKE(M)/
PANI ALZBETY MANZELKY A DITEK/
GEHO OBOGIHO POHLAWI PANV ZE/
TUW GEHO S DITKAMI GICH N[YNEG]/
SSYCH Y BUDAVCY A NA PAMAT[K]./
HO TENTO KAMEN GEST ---/
ZEN A POLOZEN. STALO SE ---/
BOZIM TELE T GESTE ----/

Daniel Kalivoda, pražský humanista,⁴⁵ byl jmenován novoměstským radním v letech 1628 a 1637⁴⁶. Pocházel z Nového Města, začínal v obchodě s rybami a pak se stal nákladníkem vaření piva.⁴⁷ V roce 1634 jej nacházíme jako úředníka záduší u sv. Štěpána jako „ouředníka od zvonění“.⁴⁸ Při obraně města proti Švédům sloužil jako fendrych⁴⁹. Reformační komise jej jmenovala mezi nejzarputilejšími sektáři, 25. července byl povolán na radnici⁵⁰ a vyzván ke konverzi, čehož pak uposlechl, ale jeho žena odešla raději do exilu. Pak se podruhé oženil s na náhrobku zmiňovanou Alžbětou (Daniel nebyl prvním Alžbětíným mužem, byla již předtím vdaná za Václava Ješka.⁵¹). Dle jeho kšaftu ze dne 28. září 1639 zdědila jeho dcera dům „U Křížů“ proti svatoštěpánské faře a dvě vinice.⁵² Jeho syn⁵³ Daniel ml. Kalivoda, starší

⁴⁵ MENDELOVÁ, Jaroslava, *Rada Nového Města pražského v letech 1600-1650*, in: Pražský sborník historický XXIX, Praha 1996 – dále jen MENDELOVÁ (1996), s. 86.

⁴⁶ ibidem, s. 94–94.

⁴⁷ MENDELOVÁ (2009), s. 169.

⁴⁸ ibidem.

⁴⁹ FIALA, HRDLÍČKA, ŽUPANIČ, c. d., s. 13, MENDELOVÁ (1996), s. 84.

⁵⁰ MENDELOVÁ (2009), s. 71.

⁵¹ LÍVA (1935), s. 275.

⁵² MENDELOVÁ (2009), s. 169.

pořádku nákladnického, vlastnil dům „U Chlupů“ v Žitné ulici č. p. 656.⁵⁴ Jeho druhá dcera Alžběta zdědila peníze a dům „U křížů“ č. p. 567.⁵⁵

2.3.3 NÁHROBKÝ V EXTERIÉRU KOSTELA

IV. Rodina Adama Staršího Mirovského z Radotína

Náhrobník z růžovočerveného mramoru přibližně 140 cm šířky a 190 cm výšky ve vnější stěně kostela s českým nápisem kapitálou v ploše a opisu a dvěma erby ve spodním poli, zřízený po úmrtí dcery Lidmily v roce 1633. Dnes je částečně porušený, zvláště v oblasti s erby, jejichž figury jsou místy setřelé, nápis je však dobře čitelný.

SLOWVTNY PAN ADAM STARSSI MIROW/
SKI Z RADOTINA MIESSTIENIN NOWEHO/
MIESTA PRAZSKEHO TOTO MÍSTO POHRZEB/
NI DAL GEST VDELATI SOBIE LIDMILE MAN/
ZIELCZE SWE ROZENE PROKOPCE Z ROWIN/
DIEDICZVM A BVDACZIM SWIM NA PA/
MATKU ABY GICH TIELA MRTWA W PANV/
ZESNVLA OCZIEKAWALI BVDACZIHO Z/
MRTWICH WSTANI K ZIWOTV WIECZNEMV.//
A(NNO) 1633 24 OCTOBRIS VSNVLA W PANV PANNA LIDMILLA/
DCZERA PANA ADAMA STARSSIHO MIRROWSKIHO//
W TEBE IH GSEM PANE BOZIE MVG DAVFAL WIM/
ZIE NEBVDV ZAHANBEN NA WIEKI

Popis znaku:

Na heraldicky pravé straně erb se setřelou figurou: štít dělený pošikem, v něm snad korunovaný lev či gryf ve skoku hledící vpravo, turněřský helm snad s točenicí, přikrývadla. V klenotu nejspíše dvě křídla a mezi nimi figura ze štítu.

Na levé straně erb pánů z Rovin: Z oblaku v patě pole vyniká obrněná paže držící korunovaného hada, turněřský helm s točenicí, přikrývadla. V klenotu je paže s hadem ze štítu.

⁵³ ibidem.

⁵⁴ LÍVA (1949), s. 84.

⁵⁵ MENDELOVÁ (2009), s. 169; Líba (LÍVA (1935), s. 214) tvrdí, že dům „U Křížů“ zdědila po Danielovi jeho žena Alžběta, po níž ho zdědil její zeť Fridrich Písecký s dcerou Verunkou.

Ludmila Mirovská byla dcerou Adama staršího Mirovského z Radotína. Zemřela 24. října 1633 a byla pohřbena pod tímto náhrobkem. Zda pod ním byli pohřbeni i další členové rodiny Mirovských, nelze spolehlivě prokázat.

Adam Mirovský z Radotína, byl synem novoměstského krejčího. V roce 1607 získal bakalářský titul a o 6 let později byl přijat městskou radou za vápenného písaře.⁵⁶ V únoru 1628 byl spolu s dalšími 43 nekatolíky povolán na radnici, aby mu byl uložen poslední termín k přestoupení na katolickou víru, a to do 24. února toho roku.⁵⁷ Téhož roku konečně přestoupil na katolickou víru.⁵⁸ Mezi lety 1630 a 34 byl členem městské rady.⁵⁹ Byl roku 1649 povýšen do šlechtického stavu za účast na obraně Prahy⁶⁰.

Poprvé se oženil roku 1618 s vdovou Lidmilou, podruhé v roce 1632 s Ludmilou Prokopovou z Rovín⁶¹ zmiňovanou na náhrobku.

S první manželkou Lidmilou Dobšickou r. 1629 koupil dům č. p. 209 zvaný „Na Bělehradě“ ve Zderazské čtvrti.⁶² Krom toho vlastnil Adam Mirovský v Praze několik domů, většinou ve Zderazské čtvrti, vinici v Dejvicích a pole nad Dvorky, které ve své závěti, sepsané v roce 1634 v době těžké nemoci, odkázal kostelu svatého Štěpána za místo k pohřbu v kapli sv. Longina.⁶³

V. Václav, syn Václava Vovsa

Ve vnější zdi kostela je zazděn figurální náhrobek z růžového mramoru, přibližně 80 cm šíře a 175 cm výšky, s fragmentálním českým nápisem frakturou a letopočtem 1619 v ploše a opisu.

V ploše je zobrazena postava, nejspíše dětská, v dlouhých šatech, ležící s hlavou na polštáři a držící knihu. U své pravé nohy má postava malé pole s erbem, v jehož poli je patrný střevec.

Náhrobek je částečně poškozen – hlavně v oblasti hlavy a rukou postavy a po okrajích náhrobníku. Horní část řádku opisu při levém spodním okraji náhrobku je překryta omítkou,

⁵⁶ MENDELOVÁ (2009), s. 177.

⁵⁷ ibidem, s. 100–101.

⁵⁸ ibidem, s. 177.

⁵⁹ ibidem, s. 95.

⁶⁰ MAŠEK, Petr, *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé Hory do současnosti I*, Praha 2008 – dále jen MAŠEK (2008), s. 646.

⁶¹ MENDELOVÁ (2009), s. 177.

⁶² LÍVA (1935), s. 163.

⁶³ MENDELOVÁ (2009), s. 177.

spodni je otlučena. Nápisové pole pod nohama postavy je otlučené a v současnosti v podstatě nečitelné.

--- 19 w Nedely po pamatcze S(vatého) Mathausse ./...arzi mezy 19 a 20
hodinau w panu ziwot swug dokonal Waczlaw Woves Mladenecz---/-----
---/----- Gehoz telo tvto wzemi Odpocziwa.

Václav Voves byl synem Václava Vovsa a jeho ženy Marianny. Zemřel 28. září roku 1619.

Václavu Vovsovi, otci zde pohřbeného Václava, ševci z Nového Města pražského, patřival tehdy dům u Koňského trhu, č. 775, po něm řečený „U Vovsů“, který koupil r. 1606 a který po něm zdělila jeho dcera Kateřina Lidmila.⁶⁴ Roku 1624 mu byla udělena pokuta „za perdon“ 1000 kop⁶⁵, ale následně mu byl rozsudek změněn. V září 1627 dostal císařský rychtář a rada Nového Města pražského nařízeno, aby předvolali účastníky odboje, kteří se zvláště provinili, mezi nimi i Václava Vovsa.⁶⁶ Ten se podle komise provinil rebelií proti své vrchnosti „vyřizováním vart, odvozováním, jako i vybíráním od jiných berně a kontribucí, napomínáním k hotovosti a mustrunkům“, a že porušil přísahu, kterou dal císaři Matyášovi a jí se zavázal nejprve direktorům a potom rýnskému falckraběti Fridrichovi, a že sužoval osoby věrné císaři, obzvláště ubytováním vojska v klášteře Matky Boží Sněžené⁶⁷. Za toto provinění byl odsouzen k propadnutí poloviny majetku ve prospěch královského fisku⁶⁸. To obnášelo propadnutí domu na Koňském trhu („mezi domy Cikadovic a Jana Slanského“) a dvou domů ve Vodičkově ulici.⁶⁹

Václav a Mariana Vovsovi se od r. 1610 do r. 1624 starali o nezletilého Mikuláše Červenku a spravovali za něj jeho dům č. p. 1033b v nynější Hybernské ulici.⁷⁰

Mariana, která svého muže přežila, po něm zdělila dům č. p. 698b ve svatoštěpánské čtvrti, který r. 1644 prodala Jakubu Tábořskému⁷¹, a dům č. p. 712 v svatoštěpánské čtvrti,

⁶⁴ LÍVA (1935), s. 192, Ottův slovník naučný, 20. díl, Praha 2000 (fotoreprint 1903), s. 474.

⁶⁵ BÍLEK, Tomáš Václav, *Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618 II*, Praha 1883 – dále jen BÍLEK (1883), s. 966.

⁶⁶ MENDELOVÁ (2009), s. 92.

⁶⁷ ibidem, s. 93.

⁶⁸ ibidem, s. 95.

⁶⁹ BÍLEK (1883), s. 999.

⁷⁰ LANCINGER, Luboš, *Z místopisu Nového Města pražského v 15 – 19. století – Hybernská ulice*, in: *Pražský sborník historický XX*, Praha 1987 – dále jen LANCINGER (1987), s. 162.

⁷¹ LÍVA (1935), s. 201.

který 11. června 1640 prodala.⁷² Z toho lze usuzovat, že již r. 1640 byl Václav Voves po smrti. Zda byl pohřben někde poblíž svého syna, však nelze v současnosti prokázat.

Jeho dcera Kateřina Lidmila se provdala za radního Simeona Kuttnaura ze Sonnenštejna.⁷³

V Berní rule je uveden Jan Voves, řezník, jako vlastník domu č. p. 32 v Kaprové/Maiselově ulici, zvaného „Agrikolovský“ nebo „U Císařských“⁷⁴, dům č. p. 785 v ulici Haštalské zvaný „Slepičkovský“, který koupil r. 1641 od Anny Festinové, která jej zdělila po svém předchozím manželovi Martinovi Slepičkoví⁷⁵. Vdova po Janovi Kateřina vlastnila spáleniště na místě někdejšího domu č. p. 853b v ulici U Milosrdných⁷⁶. Anna Vovsová, vdova po mydláři Linhartu Vovsovi, vlastnila dům č. p. 873 na nynějším Dvořákově nábřeží. Jiří Voves vlastnil kdysi dům v ulici Hradební/Revoluční č. p. 764⁷⁷. U všech těchto osob je možná příbuznost s Václavem Vovsem.

⁷² ibidem, s. 199.

⁷³ ibidem, s. 192.

⁷⁴ LÍVA (1949), s. 49.

⁷⁵ ibidem, s. 55.

⁷⁶ ibidem, s. 51.

⁷⁷ ibidem, s. 55.

3. KOSTEL SVATÉHO JINDŘICHA A KUNHUTY

3.1 HISTORIE

Krátce po vytyčení Nového Města pražského byl na pozemcích křížovníků založen kostel sv. Jindřicha a Kunhuty, který nebyl, na rozdíl od většiny ostatních novoměstských chrámů té doby, vázán na nějaký předchozí svatostánek. Kostel byl vysvěcen v únoru 1351 arcibiskupem Arnoštem z Pardubic. V témže měsíci byl oběma novým kostelům novoměstským, kostelu sv. Jindřicha a kostelu sv. Štěpána, vyměřen farní obvod a oba kostely byly povýšeny na farní.⁷⁸ Poté byl až do 15. století, kdy se sem dostali husité, ve správě křížovníků. Za husitských časů zde byla slavná škola, při níž byli i muži tak slavných jmen jako Pavel Kristián z Koldína nebo Jan Kampanus Vodňanský.⁷⁹ Z dob, kdy se zde podávalo pod obojí, se zachovaly zprávy o dvou opravách – v letech 1438 a 1470.⁸⁰ V roce 1622 daroval Ferdinand III. podací právo pražskému arcibiskupovi, a od té doby již byl kostel – s krátkou přestávkou za saského vpádu – katolický. Roku 1646 se křížovníci vzdali svého práva na kostel a tak císař daroval podací právo obci Nového Města pražského.⁸¹

Při obležení Prahy od Švédů sloužila svatojindřišská zvonice jako strážní věž, ze které se často i střílelo do tábora protivníků. Kulky a dělové koule a však létaly i na opačnou stranu a kostel byl značně poničen. Jednou zdejší farář Šimon Tichý spatřil kouli, jak letí na kostel a pomodlil se ke svaté Barboře, aby kostel uchránila. Když pak koule dopadla na hřbitov vedle kostelní zdi a kostel zůstal netknut, slíbil na tom místě vystavět kapli k počtě té světice. Ale protože odešel na čas na jinou faru, a brzy po svém návratu ke sv. Jindřichu zemřel, bylo založení kaple uskutečněno až jedním z jeho nástupců.⁸² Dodnes v té kapli visí u stropu dřevěná koule připomínající tuto příhodu.

3.2 KOSTEL

Kostel sv. Jindřicha a Kunhuty je trojlodní, původně gotická stavba s drobnějšími renesančními a barokními přístavbami. Na širokou hlavní loď o čtyřech klenebních polích navazuje pětiboce uzavřený presbytář, k jehož severní stěně je přistavěna čtvercová sakristie. Nad západním koncem jižní lodi tyčí se vysoká věž téměř čtvercového půdorysu s cibulovou

⁷⁸ EKERT, F., c. d., s. 7.

⁷⁹ EKERT, F., c. d., s. 7–9.

⁸⁰ BAŤKOVÁ, R. a kol., c. d., s. 107.

⁸¹ EKERT, F., c. d., s. 9–10.

⁸² EKERT, F., c. d., s. 10.

střechou.

Roku 1529 byla přistavěna předsíňka hlavního vstupu⁸³, kde se dnes nachází několik náhrobníků a malovaný epitaf z poloviny 16. století.

V letech 1671 – 1672 byla přistavěna k severní zdi kaple sv. Barbory. O 12 let později byla ke zdi jižní lodi připojena kaple Navštívení Panny Marie (též Malanottská dle Matouše Aloise Malanotte de Caldes, universitního profesora a královského fiskála, který ji ze svého odkazu nechal vystavět⁸⁴) a proti ní v roce 1696 poslední kaple sv. Lukáše, zvaná též Krocínská, podle Jana Lukáše Krocína z Drahobejle, který ji nechal svým nákladem vystavět a zřídil zde rodinnou hrobku.

V letech 1738–1741 proběhla rozsáhlá barokizace interiéru. Kostel byl opět poškozen za Pruského obléhání vojska a opraven o 10 let později. V letech 1777–1785 proběhla důkladná oprava, další následovala o necelé století později. Další opravy následovaly v letech 1908–1909⁸⁵ a naposledy v době docela nedávné.

Mezi lety 1892–1893 byl kolem kostela vykopán izolační odtokový příkop,⁸⁶ který jej oddělil od okolního parčíku, dnes ohrazeného mříží a plotem.

Již od počátku býval kolem kostela hřbitov, zrušený r. 1787, na jehož místě byla r. 1812 vytyčena nynější široká Jindřišská ulice⁸⁷, která tak odděluje od sebe kostel a jeho zvonici. Ta byla značně poškozena během vichřice v r. 1801 a byla řádně opravena až r. 1879 pod vedením Josefa Mockera.⁸⁸

Hlavní oltář nese obraz sv. Jindřicha z r. 1698. Dále se v kostele nacházejí dva barokní oltáře Anděla Strážce a 14 svatých pomocníků, a dále dva rokokové oltáře Nejsvětější Trojice a Zvěstování Panny Marie a pseudogotický oltář sv. Josefa. V kapli Krocínské se nachází oltář sv. Lukáše z doby kolem r. 1700, v kapli Malanottské oltář Panny Marie Bolestné z druhé poloviny 17. století. V kapli sv. Barbory se nachází pozdně barokní oltář sv. Barbory a oltář Panny Marie Etinské.⁸⁹

⁸³ BAŤKOVÁ, R. a kol., c. d., s. 107.

⁸⁴ EKERT, F., c. d., s. 19.

⁸⁵ BAŤKOVÁ, R. a kol., c. d., s. 107.

⁸⁶ ibidem.

⁸⁷ ibidem.

⁸⁸ EKERT, F., c. d., s. 13–14.

⁸⁹ BAŤKOVÁ, R. a kol., c. d., s. 109–110.

3.3 SEPULCRALIA

Počet sepulkrálních památek zachovaných v kostele sv. Jindřicha a Kunhuty je největším souborem na Novém Městě. Podnes jich lze spatřit 17 vně kostela, minimálně 11 v předsínce a 22 uvnitř. Z toho je 31 v takovém stavu, že lze jednoznačně identifikovat osobu či osoby, jíž či jimž náhrobek patřil, u 2 pouze část jména a u 2 je rozpoznatelný pouze erb, zbytek je sešlapán zcela či téměř zcela. Z těchto jednoznačně identifikovatelných se 12 vztahuje ke sledovanému období, z toho 4 uvnitř, 2 v předsínce a 6 venku. Z literatury je známo 6 dalších náhrobníků, které by se zde měly nacházet, ale v současnosti je nelze nalézt.

3.3.1 NÁHROBKY V PŘEDSÍNCE KOSTELA

VI. Rodiny Víta Dentulína z Turtlštejna

Kdysi se kámen nalézal na hřbitově, kde označoval rodinný sklípek⁹⁰, nyní je u zdi předsínky velká deska (190 cm výšky a 105 cm šířky) z růžového mramoru, s latinským nápisem kapitálou při horním okraji, humanistickou minuskulou při dolním okraji a českým frakturním nápisem v ploše, zřízený 1613. Kolem horního pole s českým nápisem se nacházejí dvě hlavičky andlíků s křídly a po stranách dvě další hlavy, ve spodní polovině se nachází spojený znak Dentulínů a Lipnických.

POSVIT/ 1613/ SIBI ET/ POSTERIS/ VITUS DENTV/LINVS A
TVRT/TLSSSTAYN^{91 92}//

Leta Paně MDLxxxv w Nedelj genz slo/
we Misericordias D(omi)ni Slechetna Panen/
ka Anna M?[ary?]e Slowutného P. Wyta Dentu/
lyna zTurtlssteyna M(ěšťana) N(ového) M(ěsta) P(ražského) Dcerka/
Potom Leta MDCvi wPatek po S(vatém) Mat/
uaussy Apposstolu paně Poctiwa Matrona/
Panj Markyta Dentulynowa tehoz P(ana) Wj/
ta Dentulyna Manželka prwni a tež Anny Ma/
rye Mateř vlastnj Ziwot swug w synlé wiře wPa/

⁹⁰ NAVRÁTIL, Karel, *Paměti hlavního kostela farního, fary a školy sv. Jindřicha a sv. Kunhuty v Novém Městě pražském*, Praha 1869, s. 135.

⁹¹ Podle: NAVRÁTIL, K., c. d., s. 135. V současnosti je horní část náhrobku uražena a latinský nápis v horním poli lze číst až od předposledního řádku.

⁹² Zřídil r. 1613 sobě i budoucím Vít Dentulín z Turtlštejna.

na Boha sweho dokonawssy zesnuly Gichžto Te/
la w tomto miste odpočiwagj Blahoslaweneho
wzskřiissenj kžiwotu wěcznemu wzasluhach Pa/
na Gežjsse Krysta očekawagycze. DR//
Haec monumenta sibi cum posteritate reliquit/
Qui de TVRTTLLSSTAYN stemna[!] docusque gerit.⁹³

Popis znaku: Dentulín z Turtelštejna: V červeném poli na zeleném trojvrší stříbrná hrdlička zomeným zubem v zobáku a s hrdlem prostřeleným šípem. Kolčí helm s točenicí, stříbrno-červená příkrývadla. V klenotu zelený vavřínový věnec, nad ním dvě péra – stříbrné a červené, mezi nimi zlatá hvězda.

Lipnický z Příběnic: Dělený štít, v horním červeném poli vyrůstající stříbrná orlice se střelou v zobáku, v dolním modrém poli dvě šikmá zlatá břevna. Kolčí helm s točenicí, příkrývadla červeno-stříbrná a modro-zlatá. V klenotu složená křídla, přední modro-zlatě, zadní červeno-stříbrně dělená, mezi nimi hlava a krk orlice ze štítu.

Anna Marie byla dcerou Víta Dentulína z Turtelštejna a jeho manželky Markéty, zemřela 25. dubna r. 1585. Markéta byla první ženou Víta Dentulína a zemřela 26. září 1606.

Vít Dentulín z Turtelštejna, původně Vít Zoubek nebo též Zubáček, přijal latinizovanou formu svého jména „Dentulín“ poté, co byl r. 1598 povýšen císařem Rudolfem II. do vladického stavu spolu se svými bratry Janem a Martinem⁹⁴.

Vít se narodil kolem r. 1570 v Roudnici, odkud pocházela jeho rodina. Studoval v Jihlavě a Velkém Meziříčí, r. 1592 vstoupil do koleje Nationis při pražské akademii. Přibližně v té době byl vychovatelem u Pavla Katharina z Katharu. Byl vzdělaným právníkem a později i prokurátorem, také známým literátem a zámožným podporovatelem umění. O jeho zámožnosti svědčí i fakt, že byl věřitelem jihočeského rodu Leskovců z Leskovce. Napsal např. „Víta Zubáčka nebo Dentula píseň o svornosti manželské, ku svadbě Špetly z Prudic“ a je mu např. věnován epitaf v Campanově sbírce Funebria.⁹⁵ Byl dvakrát ženat – poprvé se zde pohřbenou Markétou, rozenou Rufovou, která zemřela r. 1606, a podruhé s Annou Lipnickou

⁹³ Tento pomník sobě stejně jako svým budoucím, kteří budou pocházet z rodu Turtelštejnů.

⁹⁴ MAŠEK (2008), s. 174.

⁹⁵ *Rukověť humanistického básnictví v Čechách II*, Praha 1966, s. 38–39.

z Příběnic, jejíž znak je vyobrazen vedle jeho na náhrobníku.⁹⁶

Roku 1613 daroval kostelu sv. Jindřicha 50 kop. Podle svatojindřišské matriky zemřel 21. října r. 1613,⁹⁷ místo jeho pohřbu však není známo.

Vít koupil r. 1601 od Judity Curhaliusové z Cejnova dům v nynější ulici Hyberské č. p. 1036⁹⁸ zvaný „U Jablečníků“ nebo „Zlatá štička“, ale hned r. 1607 jej i s předchozím jmenovaným domem prodal Barboře Berkové z Lobkovic a jejímu manželvi Václavovi staršímu⁹⁹.

Vít vlastnil i dům č. p. 1004 řečený „U Černého jelena“, který koupil r. 1607 od rytíře Prokopa Dvořeckého, jako náhradu za prodaný dům č. p. 1035.¹⁰⁰ Ten po jeho smrti připadl jeho dceři Johaně, provdané za Jindřicha Krumpacha z Dorendorfu a Biskupova, který po bitvě na Bílé hoře uprchl z Prahy, kam ho poté následovala i jeho žena Johana. Avšak již r. 1638 se Jindřich vrátil a dům, který mezitím připadl Českým Budějovicím, odkoupil zpět.¹⁰¹

Vítův bratr Jan, pojezdny a výběrčí císařského cla kolem měst pražských¹⁰², koupil r. 1610 od Vojtěcha Kautského dům v Hyberské ulici č. p. 1037f, který byl poté r. 1631 nucen prodat františkánům.¹⁰³ Předtím bydlel nějaký čas od r. 1603 v nynější Panské ulici č. p. 893.¹⁰⁴ Anna Polesina Dentulínová z Turtelštejna, rozená Zálužská z Helfštejna, manželka Jindřicha Dentulína, registrátora české kanceláře, vlastnila spolu s Johanou Zálužskou z Helfenštejna dům v Kaprové ulici č. p. 47¹⁰⁵.

VII. Rodina Václava Nekmířského z Kyršfeldu¹⁰⁶

U zdi předsínky je zazděn kámen z růžového mramoru o velikosti 190 cm výšky a 90 cm šířky, zvláště po levé straně natolik poškozený, že nápis nelze již přečíst. Dříve býval zazděný

⁹⁶ LOCH, Jan, *Heraldické památky kostela sv. Jindřicha a Kunhuty v Praze*, in: Heraldická ročenka, Praha 2005 – dále jen LOCH (2005), s. 7.

⁹⁷ Archiv hlavního města Prahy, Sbírka civilních a církevních matrik, farní kostel sv. Jindřicha, sign. JCH Z2, s. 244 „[ve čtvrtek po 20. Neděli po svatý trojici] téhož dne pochován pan vít dentulyn]“.

⁹⁸ Lancinger (LANCINGER (1987), s. 170) uvádí č. p. 1036, Ruth (RUTH, František, *Kronika královské Prahy a obcí sousedních*, s. l. 1903), uvádí 1034–5.

⁹⁹ LANCINGER (1987), s. 170, RUTH, František, *Kronika královské Prahy a obcí sousedních*, s. l. 1903, s. 343.

¹⁰⁰ LANCINGER, Luboš, *Z místopisu Nového Města pražského v 15 – 19. století – Hyberská ulice II*, in: Pražský sborník historický XXI, Praha 1988 – dále jen LANCINGER (1988), s. 85.

¹⁰¹ BÍLEK (1883), s. 993.

¹⁰² LANCINGER, Luboš, *Z místopisu Nového Města pražského v 15 – 19. století – Na Příkopě I*, in: Pražský sborník historický XXIV, Praha 1991 – dále jen LANCINGER (1991), s. 156.

¹⁰³ LANCINGER (1987), s. 176.

¹⁰⁴ LANCINGER (1991), s. 156.

¹⁰⁵ LÍVA (1949), s. 45, LÍVA (1935), s. 94.

¹⁰⁶ Psán Nekmířský i Nekniřský, z Kyršfeldu, Kyršfeldu i Hyršfeldu.

do hřbitovní zdi proti kapli svatého Lukáše.¹⁰⁷ Ve spodní polovině nachází se erb, v horní části je pole s českým nápisem frakturou:

Letha Panie Tisycyho Pietiste/
ho Dewadesateho Osmeho w So/
botu po Niedieli Misericordias/
to gest 10 dne Miesyce Dubna me/
zy 9 a 10 hodinau dokonala w Pa/
nu Bohu ziwot swuj Sslechetna a/
pocitiwa P(aní) Ewa Slowutneho P(ana)/
Waczlawu Nekmirzskyho z Kyrssfel/
du ho^o czasu G(eho) M(ilsti) C(ísařské) Rychtarze wNo/
wem M(ěště) Praz(ském) ma(n)zelka a w to.to mi/
stie s sesti Syny a s sesti dcerami/
odpocziwa.¹⁰⁸

Popis znaku: Polcený štít, v pravém zlatém poli půl červené vpravo hledící orlice, v levém červeném tři nad sebou šestihroté stříbrné hvězdy. Korunovaný kolčí helm, zlato-černá a červeno-stříbrná příkrývadla. V klenotu dvě křídla, pravé zlato-černě polcené, v něm černo-zlatě polcená hvězda, levé stříbrno-červeně polcené, v něm červeno-stříbrně polcená hvězda, mezi křídly černo-zlatě polcená šestihrotá hvězda.

Z nápisu na náhrobku vyplývá, že tento patří nikoli Václavovi Nekmírskému, ale jeho první ženě Evě a jejich 12 dětem. Eva zemřela 10. dubna 1598, po její smrti se Václav oženil podruhé – s Kateřinou¹⁰⁹, která zemřela ve stejném roce jako on, tedy v roce 1611¹¹⁰. Nicméně matrika sv. Jindřicha neuvádí místo pohřbu Václava ani jeho druhé ženy přesněji, uvádí jen „pohřben“¹¹¹, což může znamenat nějakou ze zdejších krypt, vlastní místo na rozlehlém svatojindřišském hřbitově, nebo i pohřeb k jeho první ženě a jejich dětem.

¹⁰⁷ NAVRÁTIL, K., c. d., s. 141.

¹⁰⁸ Podle: NAVRÁTIL, K., c. d., s. 141. V současné době je levá polovina nápisu značně otlučená a většina písmen kompletně setřená. Pravá polovina nápisu je čitelná dobře.

¹⁰⁹ LANCINGER (1987), s. 147.

¹¹⁰ LOCH (2005), s. 11.

¹¹¹ Archiv hlavního města Prahy, Sběrka civilních a církevních matrik, farní kostel sv. Jindřicha, sign., sign. JCH Z 1, s. 120.

Václav starší Nekmírský z Kyršfeldu byl novoměstský sladovník, v letech 1593 – 1594 císařský rychtář,¹¹² v letech 1608 a 1611 byl jmenován do novoměstské rady¹¹³. Do té byl dosazen již r. 1606 mimo řádný termín, aby doplnil radu do potřebného počtu.¹¹⁴ V roce 1588 byl jako senátor Nového Města pražského povýšen do šlechtického stavu s predikátem „z Kyršfeldu“¹¹⁵. Jako člen rady je uváděn již v roce 1584 při obnově rady ve zprávě nalezené v makovicí svatojindřišské věže.¹¹⁶

Se svou druhou ženou Kateřinou měl syna Václava. Tento, ač jsa humanistou a Campanovým žákem (ten se tenkrát vyskytoval u svatojindřišské školy) je r. 1627 jmenován mezi „tvrdošíjnými sektáři“, kterým byl dán termín pro konverzi do 15. ledna roku 1628, kdy také konvertoval.¹¹⁷ Václavem mladším Nekmírským z Kyršfeldu, který zemřel r. 1634 a byl pohřben též u sv. Jindřicha¹¹⁸ (i když ani u něj není přesné místo pohřbu známo) tento rod vymřel po meči¹¹⁹. Vdova po Václavovi mladším Anna se r. 1636 znovu provdala za Václava Augustina Kavku z Dubečku¹²⁰. Ten spolu s ní vyženil dům „U Nekmírských“, č. p. 1000a v nynější Hybernské ulici, který zdělila po svém manželovi¹²¹ – dům, k němuž patřila sladovna a hvozď, koupil Václav Nekmírský r. 1575 z pozůstalosti Jindřicha Fleše z Balanovska¹²². Anna r. 1636 vlastnila ještě jeden dům v nynější ulici Na Poříčí.¹²³

Anna Nekmírská, Václavova dcera se provdala za radního Kryštofa Pachtu z Rájova, který s ní vyženil dům č. p. 1124 „U Vlačihů“, který zdělila po otci.¹²⁴

3.3.2 NÁHROBKY V INTERIÉRU KOSTELA

VIII. Kryštof Groneberger z Gronebergu¹²⁵

¹¹² ROUBÍK, František, *Královští rychtáři v pražských i jiných českých městech 1547 – 1783*, in: Sborník příspěvků k dějinám hlavního města Prahy VI, Praha 1930, s. 350.

¹¹³ MENDELOVÁ (1996), s. 91.

¹¹⁴ ibidem, s. 73.

¹¹⁵ MAŠEK, Petr, *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé Hory do současnosti II*, Praha 2010 – dále jen MAŠEK (2010), s. 513.

¹¹⁶ NAVRÁTIL, K., c. d., s. 98.

¹¹⁷ MENDELOVÁ (2009), s. 98–99, 178.

¹¹⁸ Archiv hlavního města Prahy, Sbírka civilních a církevních matrik, farní kostel sv. Jindřicha, sign., sign. JCH Z 1, s. 223.

¹¹⁹ MAŠEK (2010), s. 513.

¹²⁰ ŽUPANIČ, Jan, FIALA, Michal, Praha 1648, *Nobilitační listiny pro obránce pražských měst r. 1648*, Praha 2001, s. 26.

¹²¹ KOKOŠKOVÁ, Zdeňka, *Soupis obyvatel domů svatojindřišské farnosti z r. 1636*, in: Pražský sborník historický XXX, Praha 1998, s. 136, LÍVA (1949), s. 94.

¹²² LANCINGER (1987), s. 147.

¹²³ KOKOŠKOVÁ, Z., c. d., s. 140.

¹²⁴ LÍVA (1935), s. 260.

¹²⁵ Psán jako Groneberger, ale i jako Kroneberger a Croneberger. Jeho syn Samuel je psán i jako Kumperger.

V jižní lodi kámen z šedorůžového mramoru o velikosti 145 cm šíře a délky 180 cm se 4 kovovými kruhy v rozích. Kryštof Groneberger z Gronebergu byl podle zdejšího faráře Navrátila, autora paměti kostela, pohřben v presbytáři, kde se pravděpodobně kámen nacházel původně¹²⁶.

Kámen má český nápis gotickou minuskulou v opisu a latinský humanistickou minuskulou v ploše. Pod tím se nachází anděl s křížem na hlavě, jak drží dva erby v oválných kartuších, u jeho nohou je lebka, jejímž očním důlkem prolézá had. Latinský nápis je ošlapaný, český nápis je téměř zcela setřelý.

Nobilis....Christo/
phorus G... a Groneberg Civis/
ac Senator Neo Prag... obiit 8 Septemb./
Anno Chris. MDC.....monumentum /
hoc Nobilis Matrona Anna Gro/
nebergia Nata Kolers/
berg.....
Si Pietas si prisca Fides Prud.ntia Honores/
et gravitas possent tollere jura necis/
Nondum Christophor Groneberg obiisset/
Quem merito lugent Curia Templi Scholae./
Nimirum Nasci Denasci regula vitae est/
Humanae nullis excipienda modis/
ErfortI natVs Pragae DenatVs aD astra/
SeCessIt CoeLI hInC teCta beata CoLI. //¹²⁷
Letha Panie..... slowutny/
Pan Krystoff Groneberger z Groneberka Miessta/
nin Raddny Noweho Miasta Prazskeho gehož/
Tielo tuto pohrzbite a na pamatku geho y swau Solz/

¹²⁶ NAVRÁTIL, K., c. d., s. 119.

¹²⁷ Urozený... Kryštof G[roneberger] z Gronebergu, měšťan a radní Nového Města pra[žského] zemřel 8. září léta páně 16[15] Tento náhrobek urozená paní Anna Gronebergerová rozená z Kolersperku.....

Kdyby zbožnost, kdyby staré vědomí víry, váženost a moudrost mohly narušit právo smrti, ještě by ... Kryštof Groneberger ... nezemřel. Pro jeho zásluhynad ním truchlí rada, kostel i škola. Samozřejmě, že to, co se zrodilo zanikne, je zákon života člověka a nikoho nevyjímá. Narodil se v Erfurtu, zemřel v Praze, odebral se ke hvězdám do nebe, v němž blažené své místo obývá.

liwa[?] Panj Anna Gronebergerowa z Kolersperg/
ku Manzielka Nebožtika neymilegssi kamen tento/
položiti dala.¹²⁸

Popis znaku:

Heraldicky vpravo Groneberger z Gronbergu: Modrý štít s červeným hrotem, v něm hnědá skála vroubená zelenými lupínky, po každé straně hrotu jedno zlaté granátové jablko. Korunovaný turněřský helm, zlato-modrá a stříbrno-červená přikryvadla, v klenotu zlato-modře a stříbrno-červeně dělená křídla, mezi nimi šestcípá zlatá hvězda.

Vlevo Kober z Kobersperku: Ve zlatém poli modrý vpravo hledící gryf ve skoku, jenž v pravém pařátu drží špičaté kladivo. Korunovaný turněřský helm, zlato-modrá přikryvadla, v klenotu modro-zlatě a zlato-modře dělená křídla.

Kryštof Groneberger byl synem velkoobchodníka z Erfurtu¹²⁹, který přišel do Prahy a získal r. 1588 měšťanské právo, a s manželkou Annou rozenou Koberovou z Kobersperka vyženil několik domů. Jako vážený obchodník a bohatý kupec byl čtyřikrát jmenován do městské rady v letech 1606, 1608, 1611 a 1612.¹³⁰

S Annou měl Kryštof minimálně 4 děti – syny Samuela a Kryštofa a dcery Annu a Magdalenu, kteří jsou všichni zmiňováni v jeho kšaftu z r. 1613. V té době byl jeho syn Kryštof „při umění literátním“ a Samuel v zahraničí¹³¹. Zemřel 8. září 1615.

Roku 1604 mu po intervenci postoupil jeho příbuzný Daniel Kamarýt (jehož žena byla též rozená z Kobersperka) dva sklípky náležející původně k domu v dnešní ulici Na Příkopě č. p. 846 zvanému „Štrábochovský“ a zasahující pod sousední dům č. p. 844, aby tam mohl Kryštof stavět.¹³²

Jeho syn Kryštof byl roku 1623 povýšen do šlechtického stavu.¹³³ Rok předtím, se pokoušel se svým tchánem, Janem starším Ledčanským, zachránit před konfiskací jeho dům v Hybernské ulici č. p. 998b zvaný „Flejšmonovský“ tím, že na něj Kryštof vznesl nárok za

¹²⁸ Podle: NAVRÁTIL, K., c. d., s. 119. V době, kdy autor pořizoval opis desky, byl nápis evidentně čitelnější než dnes, kdy je většina písmen takřka zcela setřelá.

¹²⁹ J. Loch (LOCH (2005)) mylně uvádí, že se narodil v Praze, ale na náhrobku stojí, že se narodil v Erfurtu a v Praze zemřel.

¹³⁰ MENDELOVÁ (1996), s. 82, 91, 93.

¹³¹ MENDELOVÁ (2009), s. 172.

¹³² LANCINGER (1991), s. 120.

¹³³ MAŠEK (2008), s. 298.

určitý dluh a věno, avšak celá akce se nezdařila.¹³⁴ Byl spolu s bratrem Samuelem v srpnu 1627 opět napomínán pro svou víru, a dokud nekonvertují, byla jim pozastavena jejich „handlířská živnost“.¹³⁵ Kryštof byl pak znovu upomínán v prosinci téhož roku, s podmínkou, že pokud nekonvertuje, musí se vystěhovat.¹³⁶ Pro svou víru odešel do Torgavy a vrátil se r. 1631.¹³⁷

Jeho druhý syn Samuel, také kupec po otci¹³⁸, koupil spolu se svou ženou Annou, rozenou z Tiefenthalu, r. 1620 na Novém Městě mlýn řečený Šerlinkovský.¹³⁹ Spolu se svou matkou i ženou odešel do Drážďan, a vrátil se r. 1631 spolu se saskou armádou.¹⁴⁰

28. června 1628 se vdova Anna a její synové Samuel (i s manželkou Annou) a Kryštof setkali v hospodě u Matoušků na tehdejší Koňském trhu s nekatolickým duchovním Davidem Lipachem, který tehdy projížděl Prahou jako doprovod rakve s mrtvolou sasko-výmarského vévody Jana Arnošta. Druhého dne se Lippach vydal na návštěvu k paní Anně a zdržel se u ní asi půl hodiny. Tato drobná událost vzbudila zájem a podezření u úředních kruhů a staroměstskému i novoměstskému rychtáři bylo nařízeno, aby celou věc řádně vyšetřili.¹⁴¹

Bratři Kryštof a Samuel odešli spolu s matkou Annou ze země kvůli své víře, ale protože se oba synové vrátili spolu se saským vojskem, byli odsouzeni ke konfiskaci všeho majetku. Oba bratři vlastnili na Koňském trhu 3 domy – č. p. 843 „U Modrého lva“, č. p. 844 a č. p. 845 – které jim byly zabaveny a pak je dostal od královské komory (či jiným způsobem) místo části své pohledávky vůči ní Jan Reichard Šváb z Ragersdorfu.¹⁴² Dále jim byl zabaven Šerlinkovský mlýn zděděný po otci, který se pak dostal do majetku Albrechta z Valdštejna¹⁴³, zahrada v nynější Štěpánské ulici, dále dům Fanderovský, neboli „U Pfentnarů“ na Starém Městě, dům v Kutné Hoře a ještě dům, pole a louky v Jaroměři.¹⁴⁴ Když jejich dědici žijící v Münstru žádali o navrácení zabavených statků, byli odmítnuti.¹⁴⁵ Bylo jim zabaveno i pusté místo, kde kdysi stával dům „Na Květoni“ č. p. 614b v nynější

¹³⁴ LANCINGER (1987), s. 143–144.

¹³⁵ MENDELOVÁ (2009), s. 88.

¹³⁶ ibidem, s. 99.

¹³⁷ LÍVA (1930), s. 395, MENDELOVÁ (2009), s. 140.

¹³⁸ MENDELOVÁ (2009), s. 178.

¹³⁹ BÍLEK (1882), s. 309.

¹⁴⁰ LÍVA (1930), s. 395, MENDELOVÁ (2009), s. 140–141.

¹⁴¹ LÍVA (1933), s. 58–59.

¹⁴² LÍVA (1949), s. 93.

¹⁴³ BÍLEK (1882), s. 309.

¹⁴⁴ ibidem, s. 309–310.

¹⁴⁵ BÍLEK (1882), s. 310.

Štěpánské ulici, které r. 1650 koupil Daniel Senechovský, majitel vedlejšího domu.¹⁴⁶

Anně Kronenperkové byl r. 1630 jako emigrantce zabaven dům č. p. 387 „U Fentnarů“ v nynější ulici Na Můstku.¹⁴⁷

Mandalena Zyglová, manželka Kryštofa Zygly z Chocenic, rozená Kronenperková, která spolu s manželem rovněž emigrovala, vlastnila do r. 1633 dům č. p. 36 „U Strnadů“.¹⁴⁸

IX. Lorenc a Jindřich Koutní ze Zářečné

Mezi pilíři mezi severní a hlavní lodí, proti severnímu portálu, se nachází společný znakový náhrobník dvou bratrů Lorence a Jindřicha. Je z červenohnědého mramoru, v jeho spodní části se nachází znak v oválu, v horním poli český nápis gotickou minuskulou:

Leta 1609 22 dne Augusty mezy/
12 a 13 hodinau ráno Gindrzych: A/
Leta 1611 17 dne Julii mezy 24 a 1 ho=
dinau na Nocz Lorencz, Synové Slo(vutnéh)°/
P(ana) Lorencze Kautneho z Zárzecžnee Re/
gistratora Desk Zem(ských) Kra(lovství) Czie(ského) Ziwoły/
swé dokonali a tuto gsau pochowanii/
Ocžekawagicz Blahoslaweného od/
Mrtwych Wzskrżisseni

Popis znaku: Dělený štít, v horním červeném poli zprava ruka otáčející polovinou mlýnského kola, v dolním poli stříbrná řeka. Korunovaný kolčí helm, stříbrná přikrývadla, v klenotu dvě křídla, pravé stříbrno-červeně a levé červeno-stříbrně dělené.

Lorenc a Jindřich byli synové Lorence Koutného ze Zářečné. Jindřich zemřel 22. srpna 1609, Lorenc 17. června 1611.

Lorenc Koutný, registrátor desk zemských, byl od Rudolfa II. povýšen do vladyckého stavu s predikátem „ze Zářečné“. Lorenc byl ženat s Kateřinou, s níž měl mnoho dětí, z nichž

¹⁴⁶ LÍVA (1949), s. 86, LÍVA (1935), s. 210.

¹⁴⁷ LÍVA (1949), s. 28, LÍVA (1935) s. 47.

¹⁴⁸ LÍVA (1935), s. 136.

ne všechny se dožily dospělosti.¹⁴⁹ Byl celkem dvakrát jmenován do městské rady – 1622 a 1626.¹⁵⁰ Patřil mezi novoměstské měšťany, kterým byla r. 1624 udělena „pokuta za perdon“ 130 kop míšeňských za svůj dům v jindřišské čtvrti.¹⁵¹ Protože ale pokutu nezaplatil, propadl tento jeho dům r. 1630 královskému fisku a byl pronajat Václavu Šabatovi, ale pak byl postoupen Lorenzově dceři Kateřině, která jej Šabatovi r. 1638 prodala a pro svou víru emigrovala¹⁵². Jednalo se o dům č. p. 1002b, v nynější Hybernské ulici.¹⁵³

Lorenc patřil mezi 44 novoměstských měšťanů, kteří byli v únoru r. 1628 reformační komisí naposled vyzváni ke konverzi s nejzazším datem 28. února¹⁵⁴. Ale Lorenc výzvy neuposlechl a odešel spolu s dcerou Kateřinou do Žitavy.¹⁵⁵

Lorenc Koutný byl zmiňován ještě v červenci roku 1628 mezi těmi, kteří jsou sice katolického vyznání, ale mají manželky nekatolické víry¹⁵⁶. V tomto případě se ovšem nejedná o Lorence Koutného ze Zářečné, ale o novoměstského radního Lorence Hladkého z Koutů¹⁵⁷.

X. Vilém Jiří Kochánek z Kochánku

V podlaze jižní lodi se nachází deska z tmavočerveného mramoru, značně sešlapaná, o rozměrech 110 na výšku a 65 cm na šířku, v horní části částečně zřetelný erb, v dolním poli dnes již téměř nečitelný český nápis kapitálou:

LETHA PANIE 16[21]¹⁵⁸ V SOBOTV PO N/
EDIELI OCVLI POWOLAN GEST Z T/
OHOTO SWIETA PROSTRZEDKEM S/
MRTI WILIM GIRZI KOCHANEK Z KO/
CHANKV SIN VROZENEOHO A STA/
TECZNEHO RITIRZE PANA IANA ALBR/
ECHTA KOCHANKA Z KOCHANKV/

¹⁴⁹ LOCH (2005), s. 29.

¹⁵⁰ MENDELOVÁ (1996), s. 94.

¹⁵¹ BÍLEK (1883), s. 976.

¹⁵² BÍLEK (1883), s. 1019.

¹⁵³ KOKOŠKOVÁ, Z., c. d., s. 136, LANCINGER (1987), s. 151, LÍVA (1949), s. 94.

¹⁵⁴ MENDELOVÁ (2009), s. 100.

¹⁵⁵ LÍVA (1930), s. 395.

¹⁵⁶ MENDELOVÁ (2009), s. 111–112.

¹⁵⁷ ibidem, s. 139.

¹⁵⁸ Národní archiv Praha, Genealogická sbírka Wunschwitz, inv. č. 546, kart. 12.

A NA BRNKACH, STARZI PIETI LET/
H, MINIE CZTIR NEDIEL: GEHOZTO/
TIELO W TOMTO MISTIE W PANV/
ODPOCZIWA: OCZEKAWAGICZE BLA/
HOSLAWENEHO WZKRZISSENY¹⁵⁹

Popis znaku: V černém poli ze zeleného trojvrší vyrůstající zlatý jednorožec. Kolčí helm, zlato-černá příkrývadla, v klenotu černo-zlatě dělené křídlo posázené srdéčky¹⁶⁰.

Vilém Jiří, který zemřel 4. března r. 1621, byl synem Jana Albrechta Kochánka z Kochánku. Ani o Vilémovi Jiřím ani o jeho otci Jakubu Albrechtovi nejsou v dostupných pramenech žádné zprávy.

Tobiáš Kochánek z Kochánku, jejich možný příbuzný, byl odsouzen za účast při stavovském povstání k pokutě „za pardon“, ale protože neměl žádného jmění, byl od ní osvobozen a Tobiáš se zavázal přispět na alumnát Ferdinandovy koleje.¹⁶¹ Je sice zvláštní, že by si Tobiášův příbuzný Jakub Albrecht mohl dovolit celkem velký – a tedy i nákladný – náhrobník pro svého syna, když Tobiáš neměl ani na zaplacení pokuty, ale je to možné. Tobiáš asi nebyl tak nemajetný, když r. 1641 zakoupil dům č. p. 1180 zvaný „U Špalíků“, který vdova po něm, Marta Marie, r. 1645 prodává.¹⁶²

XI. Neurčený náhrobník s lebkou a letopočtem 1606 či 1712?

V podlaze jižní lodi 120 cm výšky a 55cm šířky s pravděpodobně německým nápisem, značně sešlapaným, z nějž lze jen tušit letopočet 1606 nebo 1712. Ve spodní části náhrobku pod nápisem je lebka na zkřížených kostech, velice podobná té na náhrobku faráře Ondřeje Vojtěcha Košiny z roku 1707, který se nachází v severní lodi. Částečně i proto se autorka kloní spíše k datu 1712.

3.3.3. NÁHROBKY V EXTERIÉRU KOSTELA

¹⁵⁹ Podle: NAVRÁTIL, K., c. d., s. 128. V době, kdy autor pořizoval opis desky, byl nápis zřejmě čitelnější než dnes, kdy je většina písmen takřka zcela setřelá.

¹⁶⁰ Navrátil (NAVRÁTIL, K., c. d., s. 128) jich uvádí 12, Wunschwitz (Národní archiv Praha, Genealogická sbírka Wunschwitz, inv. č. 546, kart. 12) jich na své kresbě má 24. Dnes není tak detailní kresba vůbec patrná.

¹⁶¹ BÍLEK (1882), s. 278. I když zde je Tobiáš mylně uváděn jako „z Prachové“, ale je v celku jisto, že se jedná o Tobiáše Kochánka z Kochánku.

¹⁶² LÍVA (1935), s. 275.

XII. Jiří Příbramský

Při západní stěně kostela vlevo od předsíně uražený vršek (o šířce cca 135 cm a výšce 60 cm) mramorového náhrobníku s fragmentem českého frakturního nápisu kolem desky a latinským nápisem humanistickou minuskulou v ploše. Pravý horní roh je zcela uražen. Z českého nápisu po obvodu lze číst jen:

[Let]ha Panie 1618 w Nedieli / Dewitnik¹⁶³ -----

Z latinského textu zbyly jen fragmenty prvních pěti řádků a horní polovina 6. řádku.

V pamětech kostela se Navrátil zmiňuje o „Jiříkovi Příbramském, písaři“, který je uveden v souvislosti s vynesemím nové makovice na kostel r. 1613.¹⁶⁴

Je možné, že se jedná o Jiřího Georgiadese Příbramského, který vlastnil dům na Koňském trhu č. p. 827 „U Veselků“, který r. 1620 prodala jeho Anna, tehdy již označená jako vdova¹⁶⁵. To znamená, že Jiří Georgiades Příbramský musel zemřít před červencem 1620 a mohl by tedy být oním hledaným Jiřím Příbramským.

Více informací však o něm bohužel není a tak tuto spojitost nelze ani prokázat, ani vyvrátit.

Dočteme se jen o Samuelovi Příbramském, který r. 1638 prodal dům č. p. 825 na Koňském trhu zvaný „Kolářovský“¹⁶⁶, a o Janovi Příbramském, ševci, který vlastnil dům v dnešní ulici Politických vězňů č. p. 913 „U Berounských“¹⁶⁷. Dalším možným příbuzným by mohl být emigrant Ondřej Příbramský, který vlastnil dům č. p. 915¹⁶⁸. Vdova po něm, Marta, měla dříve dům „U Lašťovičků“ č. p. 290b, patřící k záduší sv. Jindřicha.¹⁶⁹

Všechny tyto domy se nacházely v relativní blízkosti kostela sv. Jindřicha a tedy i v jeho farnosti.

XIII. Daniel Hradecký z Libína

U vchodu do sakristie je vedle stěny připevněn fragment náhrobku z červeného

¹⁶³ tj. 8. září 1618.

¹⁶⁴ NAVRÁTIL, K., c. d., s. 104–105.

¹⁶⁵ LÍVA (1935), s. 225–226.

¹⁶⁶ LÍVA (1949), s. 92.

¹⁶⁷ LÍVA (1949), s. 98.

¹⁶⁸ LÍVA (1935), s. 242.

¹⁶⁹ LÍVA (1935), s. 174.

mramoru 155cm výšky a 9 šířky, s téměř nečitelným českým nápisem frakturou kolem desky a latinským kapitálním v ploše. Ve spodní části je dobře zachovalý znak v oválu. Celý náhrobek dnes zarůstá břečťanem.

...OVE. ... usnul gest w panu slowutny pan Danyel Hra..czsky z Lybina
miesstienin Noweo Miasta Pra.skeho gehoz tielo tuto odpocziwa
oczekawage radostneho zmrt...¹⁷⁰

Popis znaku: Dělený štít, v horním modrém poli rostoucí vpravo hledící jelen s křídly a rohy o šesti parozích, dolní pole třikrát stříbrně a červeně polceno. Korunovaný turnéřský helm, zlato-modrá a stříbrno-červená přikrývadla, v klenotu dva bůvolí rohy, pravý zlato modře dělený, levý červeno-stříbrně, mezi nimi dvě pštrosí péra, červené a zlaté.

Daniel byl ženat s Annou, dcerou Matěje Sládka, neboli Ubišovského¹⁷¹; zemřel 28. listopadu r. 1613.¹⁷²

Daniel převzal r. 1606 dům v Hybernské ulici č. p. 1013b zvaný „U Vítů“ od svého tchána Matěje Sládka, neboli Ubišovského, pivovarského mistra. Ale již r. 1609 jej prodal za hotové Janu Jeronýmovi Bělohorskému.¹⁷³

Možným Danielovým příbuzným by mohl být bakalář Jiřík Hradecký, který r. 1557 koupil dům s pivovarem v Hybernské ulici č. p. 1016d zvaný po něm od té doby „U Hradeckých“.¹⁷⁴

Nelze vyloučit ani jeho příbuznost s novoměstským purkmistrem Buryanem kotlářem Hradeckým, který r. 1546 koupil dům č. p. 849 v nynější ulici Na Příkopech.¹⁷⁵

Jiný pravděpodobný příbuzný by mohl být Jakub Hradecký z Libína, který mezi lety 1603 a 1608 vlastnil nárožní dům č. p. 896b u nedaleké dnešní Panské ulice¹⁷⁶.

¹⁷⁰ Podle: LOCH (2005), s. 84.

¹⁷¹ LANCINGER, Luboš, *Z místopisu Nového Města pražského v 15 – 19. století – Na Příkopě II*, in: Pražský sborník historický XXV, Praha 1992 – dále jen LANCINGER (1992), s. 153.

¹⁷² Archiv hlavního města Prahy, Sbírka civilních a církevních matrik, farní kostel sv. Jindřicha, sign., JCH Z2, s. 8.

¹⁷³ LANCINGER (1988), s. 103.

¹⁷⁴ LANCINGER (1988), s. 111.

¹⁷⁵ LANCINGER (1991), s. 129.

¹⁷⁶ LANCINGER, Luboš, *Z místopisu Nového Města pražského v 15 – 19. století (Panská ulice)*, in: Pražský sborník historický XXVIII, Praha 1995, s. 170.

XIV. Rodiny Jindřicha Daniela Bystřického

Ve vnější zdi presbytáře náhrobník z růžového mramoru. Ve spodním poli je Bystřického osobní znamení¹⁷⁷: korunované srdce, v němž se nachází lebka nad zkříženými hnáty, pod ní hvězda a iniciála B, po její heraldicky pravé straně G a po levé D (dohromady značící iniciály Jindřicha [Gindřicha] Daniela Bystřického. Z koruny vystupuje trojramenný vzhůru se zužující kříž, jehož poslední rameno je spojeno s vrcholem kříže, levé horní rameno je kolmo překlenuto. V horním poli je dobře čitelný český nápis kapitálou:

Letha Panie 1648. 20. Mie(síce)/
Mage Dan Gest Tento Kamen/
Napamatku Mista Pohrzebniho/
Od nas Gindrzicha Danye/le/
Bystrziczskeho Miesstienina/
No(vého) Mie(sta) Praz(ského) aAnny Man=/
zielvw, tež Ditek Kteriž Giž/
Tvto dwie Dczerki Anna Ivdit=/
ha a Kateřžina wPanv Bohv/
Odpocziwagi.

Jindřich Daniel Bystřický byl jako novoměstský starší obecní, pláteník a šestipanský úředník¹⁷⁸, povýšený roku 1649 do šlechtického stavu za účast na obraně Prahy před Švédy.¹⁷⁹ Měl manželku Annu a minimálně 4 děti: Annu Juditu, Kateřinu, Zuzanu a Jindřicha.

Jindřich Daniel koupil od novoměstských jezuitů r. 1629 dům č. p. 849 Na Příkopě zvaný „U Rozýnů“, který jim připadl z konfiskovaného majetku Eliáše staršího Rozýna z Javorníka¹⁸⁰. Tento dům o Jindřichově smrti připadl jeho dětem Zuzaně a Jindřichovi, kteří jej r. 1673 prodali mečíři Körnerovi.¹⁸¹ Jindřich zemřel 17. března 1659 a pohřben byl u sv. Jindřicha¹⁸². Dá se předpokládat, že na místě, které nechal zřídit pro svou rodinu, ke svým dcerám.

¹⁷⁷ LOCH (2005), s. 40.

¹⁷⁸ LÍVA (1949), s. 93, MAŠEK (2008), s. 129, ŽUPANIČ, FIALA, c. d., s. 60, 61.

¹⁷⁹ FIALA, HRDLÍČKA, ŽUPANIČ, c. d., str. 14, MAŠEK (2008), s. 129.

¹⁸⁰ LÍVA (1935), s. 228.

¹⁸¹ LANCINGER (1991), s. 129–130.

¹⁸² LOCH (2005), s. 40.

XV. Pavel Juliš ze Šenpachu¹⁸³

Při jižní stěně kaple P. Marie je znakový náhrobník v dolním poli s erbem ve čtyřlaločné mandorle, v horním poli s českým nápisem kapitálou:

LETHA PANIE 1632.28.IANVA/
RY VROZENY PAN PAWEL IVLISS Z SSEN/
PACHV GEHO M(ILOSTI) K(RÁLOVSKÉ) REGISTRATOR PRZI/
APPELACZICH NA HRADIE PRAZSKEM/
TVTO GEST POHRZBEN GEMVZ PAN BVH/
LECHKEHO ODPOCŽINVTI A POTOM RADOST/
NEHO ZMRTWICH WSTANI RACZ POPRZITI/
AMEN.

Popis znaku: Dělený štít, ve spodním poli voda, v horním zlatém poli vyrůstající vpravo hledící stříbrný jelen s rohy o dvanácti parozích. Korunovaný turněřský helm, zlato - červená přikrývadla, v klenotu dvě sevřená křídla, přední černé, zadní zlaté.

Juliš ze Šenpachu, úředník komorního soudu a rada při apelacích¹⁸⁴, byl r. 1608 povýšen do šlechtického stavu s přídomkem „ze Schönbachu“. Koncem 20. let 17. století byl registrátorem a expeditorem České komory.¹⁸⁵ 20. srpna 1627 mu byl reformační komisí opět vyzýván ke konverzi – a to do 28. září toho roku – a kvůli tomu mu byla pozastavena živnost nákladnická,¹⁸⁶ potom pravděpodobně konvertoval¹⁸⁷. Pavel Juliš zemřel 28. ledna 1632. Za manželku měl Ludmilu, která ho přežila.

Vlastnil tři domy v ulicích Na Poříčí a Havlíčkově – č. p. 1041, 1042, 1043, první vyženal s Lidmilou, dcerou Mikuláše Holého, jinak Hazuky, druhý č. p. 1043 řečený „U Hrubých“, koupil r. 1629 od emigranta Vojtěcha Koutského z Jenštejna (od téhož koupil ještě vinici na Žižkově, kus pole Třeštíkovského, tři kusy pole na Žižkově, a dva kusy pole u cesty k Žižkové peci, za 100 kop míšeňských¹⁸⁸), třetí „U Skořepů“ nebo „U Čubrů“ koupil

¹⁸³ Psán jako Juliš i Julisch ze Šenpachu, Šenbachu i Schönbachu.

¹⁸⁴ MAŠEK (2008), s. 426, MENDELOVÁ (2009), s. 169.

¹⁸⁵ MAŠEK (2008), s. 426.

¹⁸⁶ MENDELOVÁ (2009), s. 87.

¹⁸⁷ ibidem, s. 135.

¹⁸⁸ BÍLEK (1883), s. 1031.

r. 1631.¹⁸⁹ Táž Lidmila, vdova po Pavlovi, vlastnila ještě r. 1641 dům ve Zlatnické ulici č. p. 1125c řečený „Stodola“.¹⁹⁰ Krom toho jí po jeho smrti zůstal i již zmiňovaný dům č. p. 1041 v nynější ulici Na Poříčí, v němž tehdy žilo 11 osob.¹⁹¹

XVI. Dorota Millerová

Ve vnější zdi presbytáře náhrobník z červenorůžového mramoru 105 cm šíře, 190 cm výšky. V obvodu desky je jen torzovitě zachovaný český nápis frakturou. V horní polovině je reliéf dětské postavičky v dlouhých šatečkách, s čepečkem, jak v sepjatých ručičkách drží kříž. Po jeho stranách jsou dvě menší pole, nad každým je hlavička. Pole po její pravé ruce je prázdné, levé obsahuje zbytky čtyřřádkového nápisu, nyní zcela nečitelné. Dolní polovina náhrobku je prázdná. Z opisu lze číst pouze část:

[Letha] 1630 D(omi)ni 3 Septembris Slowutny P(an)/ Matieg Miller
M(ěšťan) N(ového) M(ěsta) Pra(žského) a Dorotha [Manželka geho dali
Tento/ Kamen položit na Pamatku sebe i djtek/ swych Kteriž tvto w Panu
odpocziwajj]¹⁹² Oczekagicze Radostneho wZskrzisse[ní]

Navrátil uvádí i znění nápisu v poli po pravé ruce postavy:

A. 1630 3 7bris/
Dorotha Mill/
w Panv vsnvla/
starzj 9 Mie¹⁹³

Jak je uvedeno na náhrobku, byla Dorota dcerou novoměstského měšťana Matěje Millera (o něm viz jeho náhrobek). Zemřela ve věku devíti měsíců 3. září roku 1630, tedy tři roky před povýšením jejího otce do šlechtického stavu, čímž lze vysvětlit absenci erbu na jejím náhrobku.

¹⁸⁹ LÍVA (1949), s. 103.

¹⁹⁰ ibidem, s. 105.

¹⁹¹ KOKOŠKOVÁ, Z., c. d., s. 139.

¹⁹² Doplněno podle: NAVRÁTIL, K., c. d., s. 143.

¹⁹³ NAVRÁTIL, K., c. d., s. 143.

XVII. Kryštof Brok

Na jižní straně předsíně je zazděn kámen z růžového mramoru 170 výšky a 85 délky, v horním poli s dnes již takřka nečitelným českým nápisem a ve spodním poli ve čtyřlaločném ohraničení pravděpodobně osobní znamení, dnes již značně poškozené;¹⁹⁴ snad se jednalo o stylizovaný kříž stojící v krajině.

Letha Panie 1613 w pondieli den swateho
Geronyma we 22. hodin usnul w Panu slowut-
ny pan Krysstof Brok skalnik z skaly
hloupietinske a tuto tielo gehu pochowa-
no gest oczekawagicze weseleho a blaho-
slaweného zmrtwych wzkrzissení se wsemi
wiernymi bozými.¹⁹⁵

Kryštof Brok, který zemřel 30. září 1619, se v pramenech nevyskytuje. Z nápisu na náhrobku vyplývá, že pocházel z Hloubětína, který od poloviny 14. století patřil křížovnickému řádu, ačkoli jím byl v době stavovského povstání mezi lety 1618–1620 zabaven¹⁹⁶. Nelze vyloučit, že se jako kameník ze vsi, která stejně jako kostel sv. Jindřicha patřila křížovnickému řádu, mohl podílet na nějaké opravě zdejšího kostela, ačkoli v té době žádná větší – krom opravy střechy – neprobíhala¹⁹⁷.

Krom toho je možná jeho příbuznost s kupcem Abrahámem Brokem (Prokem) a jeho bratrem Francem Prokem. Ti spolu vlastnili dům v Husově ulici č. p. 230a „U Zlatého jablka“, který Franc, poté co se stal jediným vlastníkem po odchodu Abrahama do exilu, prodal r. 1628 Janu Baptistu Werdemanovi¹⁹⁸.

Jiným možným příbuzným by mohl být Kryštof Hynek Brok, císařský perkmistrovský komorník, který r. 1622 koupil dům č. p. 365b v svatomartinské čtvrti na Starém Městě zvaný „Scintillovský“, pozůstalý po měšťanu Melicharu Steinhartovi, který zemřel během povstání, jehož se účastnil¹⁹⁹. Tento dům zdědily po smrti Kryštofa Hynka Broka jeho děti – sourozenci

¹⁹⁴ NAVRÁTIL, K., c. d., s. 144 uvádí, že se jedná o kamenický znak, ale autorka žádný podobný kamenický znak v literatuře nenalezla.

¹⁹⁵ Podle : LOCH (2005), s. 77.

¹⁹⁶ ŠMÍD, Jaroslav, a kol, *Praha 14 v zrcadle času. Praha: Městský úřad Městské části Praha 14*, 1998, s. 8–24.

¹⁹⁷ BAŤKOVÁ, R. a kol., c. d., s. 107, s. 107.

¹⁹⁸ LÍVA (1949), s. 33, LÍVA (1930), s. 382, LÍVA (1935), s. 60.

¹⁹⁹ BÍLEK (1883), s. 982.

3.3.4 NEDOCHOVANÉ NÁHROBKY ZNÁMÉ Z LITERATURY

XVIII. Matěj Miller z Mildemberka

Kdysi se nalézal v jihozápadní části presbytéria, před oltářem 14 sv. pomocníků²⁰¹. Nyní se buď v kostele nenalézá, nebo se jedná o jeden ze sešlapaných kamenů pod kobercem v podlaze presbytáře. Kámen byl z šedého mramoru a nesl nápis, již v polovině 19. století značně ošlapaný, a pod tím ošlapaný znak, v němž bylo možno spatřit jen zbytky figur: ptáka nad korunou a dole okřídleného lva.²⁰²

-----1639 19 dne Miesycze Zarzi w Pondiely
----- mezy 18 a 19 hodinau na czelem Orlogi Umrzel
P. Mateg Miller z Mildenbergka
Miesstienin a Spolu Raddny Noweho Miasta Praz
skeho gehożto Tielo pod timto Kamenem pohrzbeno
odpocziwa oczekawa Weseleho z Mrtwych w
stanj Pan Buh racz milostiw byti dussi geho.²⁰³

Kámen patřil novoměstskému radnímu, otci Dorotky, jejíž kámen se dnes nachází na vnější zdi kostela. Matěj (Mates) Miller z Mildemberka²⁰⁴ byl měšťan, obchodník a radní Nového Města pražského. Spolu s třinácti dalšími novoměstskými občany, „urputnými a tvrdošíjnými sektáři“ byl naposled 8. prosince 1627 upomínán reformační komisí aby přestoupil do 15. ledna příštího roku na katolickou víru, nebo se vystěhoval ze země.²⁰⁵ Vzhledem k tomu, že roku 1633 byl povýšen do šlechtického stavu,²⁰⁶ lze si jistě domyslit, že tak učinil. Byl čtyřikrát jmenován do novoměstské rady: 11. listopadu 1630, poté v roce 1634, 21. července 1637 a naposled 1. února 1639.²⁰⁷ Téhož roku však 14. září umírá²⁰⁸ a místo

²⁰⁰ LÍVA (1935), s. 53.

²⁰¹ NAVRÁTIL, K., c. d., s. 119–120.

²⁰² ibidem, s. 120.

²⁰³ Podle: NAVRÁTIL, K., c. d., s. 120.

²⁰⁴ Psán i jako Müller nebo Miler, nebo Myler z Mülldenbergu, Mildenbergka nebo Mildemberka.

²⁰⁵ MENDELOVÁ (2009), s. 98–99.

²⁰⁶ MAŠEK (2008), s. 661.

²⁰⁷ MENDELOVÁ (1996), s. 95–96.

²⁰⁸ Archiv hlavního města Prahy, Sbírka civilních a církevních matrik, farní kostel sv. Jindřicha, sign. JCH Z4, s. 280.

v radě přebírá jeho syn Matěj Vojtěch.^{209 210} Již předtím byl Matěj Vojtěch kancelistou apelační komory, pak působil místo svého otce v novoměstské radě, až byl r. 1650 jmenován primasem²¹¹. V letech 1652 – 1654 byl Matěj mladší určen českým sněmem za nejvyššího berníka a v 60. letech 17. století byl primasem Starého Města.²¹² Byl ženat s Kateřinou, s níž měl šest dcer a dva syny. Po svém otci zdědil nákladnickou živnost²¹³ a dům č. p. 838a zvaný „Švikovský“, který jeho otec koupil roku 1635 od staroměstského primasa Václava Voříkovského z Kundratic²¹⁴ a pak koupil ještě „od lidu vojenského“ rozbořený dům č. p. 877a na rohu ulic Nekázanka a Jindřišská, aby ho r. 1645 postoupil Ludvíku Flejšmanovi²¹⁵. Roku 1648 získal dům „U Durychů“ č. p. 625²¹⁶.

Daniel, bratr Matěje Vojtěcha, soudce práva konířského, zdědil po otci dům č. p. 838b na nynějším Koňském trhu (musel to být velký dům, protože r. 1636, tedy v době, kdy byl ještě jeho otec Matěj naživu, v něm žilo 26 osob²¹⁷) sousedící s domem jeho bratra.²¹⁸

Danielův bratr Samuel Ferdinand, přední písař novoměstské kanceláře a později sekretář expedice české komory, nabyt r. 1645 domu č. p. 833 na Koňském trhu, protože jeho majitelé, vdova Rosina a její syn Daniel si kdysi půjčili od Matěje Millera staršího 1000 zl, ale neplatili úroky.²¹⁹ Od týchž koupil následujícího roku i dům č. p. 874 Na Příkopech zvaný „U Zlatníků“²²⁰ s právem šenku²²¹, který r. 1667 prodal Mikuláši Stubbenmayerovi.²²² Po otci zdědil Samuel dům č. p. 499 „U Sedláků“ s právem šenku, který jeho otec koupil r. 1638 od Jiřího Bárty.²²³

Roku 1649 byli tito tři bratři – novoměstští důstojníci Matěj Vojtěch, hejtman čtvrti svatoštěpánské, Daniel a Samuel, oba fendrychové, povýšeni do šlechtického stavu za účast při bojích se Švédy.²²⁴

Nejmladší bratr Jan dostal dům „U Podušků“ na nynějším Karlově náměstí č. p. 313,

²⁰⁹ Občas psán jen jako Matěj nebo Mates mladší.

²¹⁰ MENDELOVÁ (1996), s. 96, 101.

²¹¹ ibidem.

²¹² MAŠEK (2008), s. 661.

²¹³ MAŠEK (2010), s. 101.

²¹⁴ LÍVA (1949), s. 93.

²¹⁵ ibidem, s. 96.

²¹⁶ LÍVA (1935), s. 209.

²¹⁷ KOKOŠKOVÁ, Z., c. d., s. 134.

²¹⁸ LÍVA (1949), s. 93.

²¹⁹ LANCINGER (1991), s. 123.

²²⁰ ibidem.

²²¹ LÍVA (1949), s. 93.

²²² LANCINGER (1991), s. 123.

²²³ LÍVA (1935), s. 227, MENDELOVÁ (2009), s. 177.

²²⁴ FIALA, HRDLÍČKA, ŽUPANIČ, c. d., s. 14, MAŠEK (2008), s. 661.

který byl r. 1622 zabaven Šimonovi ml. Kohoutovi z Lichtenfeldu, a vinici.²²⁵

Jeho o dva roky starší bratr Kristián Miller z Mildenberka vlastnil dům č. p. 752 v Haštalské ulici,²²⁶ po otci zdědil vinici a pole²²⁷.

Dorota, manželka Matěje staršího, ho přežila a zdědila po něm dům č. p. 467, který Matěj koupil r. 1627, dvůr v Nuslích, pole, vinici a zahradu. Po Matějově smrti se znovu provdala. Vzala si za muže Zikmunda Procházku, kterého také přežila.²²⁸

XIX. Václav Kavka rytíř z Dubečku

V pamětech kostela se dočteme o „sklípku původně Václava Kavky rytíře z Dubečku, r. 1649 pohřbeného, pak rodiny Pachtovy“.²²⁹

Václav Kavka byl novoměstským radním. Do rady byl jmenován dvakrát: 12. července 1637 a 1. února 1639²³⁰. Mimo to byl od roku 1642 i královským rychtářem (v této funkci vystřídal svého kolegu z městské rady Martina Víznera z Nedvídkova²³¹) a jako takový měl na starosti dohled nad koníři, mandlíři, barvíři, sedláři, pasíři, uzdaři, pokrývači a provazníky.²³²

Václav byl třikrát ženat – poprvé s Evou vdovou po radním Janu Peyrovi²³³, podruhé s Annou, vdovou po Václavovi Nekmířském ml.²³⁴ Potřetí s Eliškou Bláhovou, která ho přežila.²³⁵

Navrátil uvádí, že jeho náhrobek nesl letopočet 1649, což by bylo možno pokládat za rok jeho smrti. Záznam o jeho úmrtí ve svatojindřišské matrice chybí. Václav musel být dosti zámožným mužem, protože si mohl dovolit v roce 1639 půjčit Starému Městu 292 zlatých

²²⁵ LÍVA (1949), s. 73, LÍVA (1935), s. 176, MENDELOVÁ (2009), s. 176–177.

²²⁶ LÍVA (1949), s. 54.

²²⁷ MENDELOVÁ (2009), s. 177.

²²⁸ LÍVA (1935), s. 220, MENDELOVÁ (2009), s. 176–177.

²²⁹ NAVRÁTIL, K., c. d., s. 120. Ekert (EKERT, F., c. d., s. 20) uvádí „u sklípku Pachtů z Rájova před oltářem Nejsvětější Trojice“. Poblíž desky Pachtů z Rájova se v současnosti nachází šest náhrobníků, z nichž ovšem pět patří jiným, jednoznačně identifikovaným osobám. V úvahu tedy připadá jen jeden náhrobek, dnes téměř celý skrytý pod lavicemi, z nějž lze spatřit jen necelé poslední dva řádky frakturního nápisu, v současnosti zcela nečitelné. Nicméně se zdá pravděpodobnější Navrátilovo vysvětlení o tom, že sklípek rytíře Kavky nyní náleží rodině Pachtů z Rájova – což by vysvětlovalo i nápis na ní, který hovoří o její renovaci a nikoli o zřízení.

²³⁰ MENDELOVÁ (1996), s. 95–96.

²³¹ MENDELOVÁ (1996), s. 64, ROUBÍK, F., c. d., s. 350.

²³² MENDELOVÁ (1996), s. 65.

²³³ ibidem, s. 87.

²³⁴ Mendelová (MENDELOVÁ (1996), s. 87) ho zde zaměňuje s jeho otcem, radním Václavem Nekmířským starším (viz výše).

²³⁵ ŽUPANIČ, FIALA, c. d., s. 26.

rýnských, z čehož následně získal na úrocích za jedenáct a půl roku 196 zlatých.²³⁶

Václav byl r. 1637 jmenován hejtmanem²³⁷ nad svobodnou městskou setninou a r. 1642 se stal majorem a velitelem všech novoměstských oddílů. Během obléhání se osvědčil jako schopný velitel a navíc se osobně vyznamenal při epizodě s průlomem městských hradeb r. 1648.²³⁸ Za účast v těchto bojích byl spolu se svým adoptivním synem Ondřejem (Andreasem) Klementem Peyrem 26. března 1649 povýšen do šlechtického stavu s predikátem „z Dubečka.“²³⁹

Se svojí druhou ženou Annou vyženil dům č. p. 1000 v Hybernské ulici²⁴⁰. Roku 1646 mu česká komora postoupila za odhadní cenu z větší části zřícený vedlejší dům č. p. 1000a, povýšil jej na nákladnický a postoupil jej r. 1664 Kryštofu Pachtovi z Rájova, novoměstskému kancléři²⁴¹ a manželovi Anniny dcery z prvního manželství. Roku 1632 získal ještě dům č. p. 911 „U Vintrů“, který po něm zdědila jeho žena Eliška a odkázala ho kostelu sv. Jindřicha²⁴²

XX. Jiří z Landštejna a na Krašově a Ostrovci

Podle pramenů se měl v kostele nacházet i náhrobek Jiřího z Landštejna a na Krašově a Ostrovci z roku 1612²⁴³. Jedná se nejspíš o jeden ze sešlapaných náhrobků nacházející se v presbytáři.²⁴⁴ Měl být z červeného mramoru a mít kolem kraje nápis a uprostřed znak – bílou růží v červeném poli.²⁴⁵

--- Girzi --- Landssteina

na Krassovie a Wostrowcy ---²⁴⁶

²³⁶ PEŠÁK, Václav, *Obecní dluhy královských, věnných a horních měst v Čechách, zvláště Starého Města pražského, po třicetileté válce*, in: Sborník příspěvků k dějinám hlavního města Prahy VII, Praha 1933, s. 378, 430.

²³⁷ Županič a Fiala (ŽUPANIČ, FIALA, c. d., s. 26) uvádějí, že byl „jako rychtář jmenován“, ale tou dobou byl rychtářem ještě Martin Václav Vízner z Nedvídkova – viz ROUBÍK, F., c. d., s. 351.

²³⁸ ŽUPANIČ, FIALA, c. d., s. 26–27.

²³⁹ ŽUPANIČ, FIALA, c. d., s. 72–73; Mašek (MAŠEK (2008)) uvádí „z Dubče“.

²⁴⁰ LANCINGER (1987), s. 147.

²⁴¹ ibidem, s. 148.

²⁴² LÍVA (1935), s. 242, ŽUPANIČ, FIALA, c. d., s. 26.

²⁴³ BAŤKOVÁ, R. a kol., c. d., s. 111, EKERT, F., c. d., s. 20, NAVRÁTIL, K., c. d., s. 124–125.

²⁴⁴ EKERT, F., c. d., s. 20: „Na evang. straně [presbytáře – pozn.aut.] před mřížkou: farář Kašpar Makarius (1681) a Jiří z Landštejna na Krašově a Ostrovci.“; NAVRÁTIL, K., c. d., s. 124: „Pod stupníčkem před mřížkami v presbyteriu ...“.

²⁴⁵ NAVRÁTIL, K., c. d., s. 125.

²⁴⁶ Podle: NAVRÁTIL, K., c. d., s. 125.

O Jiřím z Landštejna se v dostupných pramenech nenachází žádné údaje. Je možné, že se jednalo o příbuzného hejtmana rakovnického kraje Viléma na Krašově a Ostrovci, jehož příbuzná Kateřina Svitáčková z Kunštátu, která byla r. 1542 pohřbena v kostele sv. Jindřicha²⁴⁷, a její kámen se dnes nachází v předsínce.

XXI. Jan Záviš rytíř z Osenice

„Mezi stolicemi [střední lodi – pozn. aut.] jest velký kámen s dlouhým nápisem jinocha Jana Záviše rytíře z Osenice (naroz. 1616).“²⁴⁸ Dnes je jeho náhrobník již pravděpodobně zcela sešlapaný, nebo zcela zakrytý lavicemi. Ani o rytířovi z Osenice se nenalézá v pramenech sebemenší zmínka.

XXII. Rodina Píseckých z Kranichfeldu a Dorota Písecká z Kranichfeldu

Rodina Píseckých z Kranichfeldu měla na hřbitově zdejšího kostela za kapli Malanotskou sklípek bez náhrobního kamene.²⁴⁹

Dorotin kámen z červeného mramoru býval kdysi na školní budově, na jižní straně portálu, vedle kamene měšťanské rodiny Rumlerů.²⁵⁰ Nesl znak vpravo Srnovců a vlevo Píseckých z Kranichfeldu a nápis, který byl však již za dob faráře Navrátila značně porušený:

Pocztiwa a Sslechetna Pani Dorota/
z Kranichfelda někdy Pana Mistra Mě/
----- Hawlika Srnnowce z Warwaczno/
wa ----- neho S.urb Pana Tobiasse Ss[t]eff/
ka z K(?)ouwey²⁵¹ – Meistenina -----/
P----- az.lka M---- Leta Panie MDCxxiii.²⁵²

Popis znaků:

Srncové: Červený srnec v modrém poli.

Písečtí z Kranichfeldu: V pravém červeném poli stojí o jedné noze bílý jeřáb s šedivými

²⁴⁷ LOCH (2005), s. 8.

²⁴⁸ EKERT, F., c. d., s. 21.

²⁴⁹ NAVRÁTIL, K., c. d., s. 136.

²⁵⁰ EKERT, F., c. d., s. 22, NAVRÁTIL, K., c. d., s. 146.

²⁵¹ Pravděpodobně se jedná o Tobiáše Štefka z Koloděj, účastíka stavovského povstání.

²⁵² NAVRÁTIL, K., c. d., s. 143.

*křídly, drže v pravé modrou, dle jiných žlutou kouli. Druhé pole bílé je přepaženo žlutými a četnými břevny pošikem. Helm, v klenotu dva rohy.*²⁵³

Dorota Písecká byla sestrou Floriána Píseckého z Kranichfeldu a ženou Bartoloměje Havlíka Srnce z Varvažova. Patřil jí dům č. p. 1040 s právem šenku²⁵⁴, který po ní zdědil údajně r. 1614²⁵⁵ její bratr Florián.²⁵⁶

Florián Písecký z Kranichfeldu byl ženat s Verunou (Veronikou), dcerou Jakuba Žezuleho, který jí r. 1614 odkázal dům v dnešní ulici Na Příkopě č. p. 862, zvaný „U Tří kaprů“ s právem šenku²⁵⁷, (v němž r. 1636 bydlelo celkem 13 osob, z toho 2 nekatolíci)²⁵⁸, který vlastnil Florián až do r. 1628, kdy jej převzal Bernart de Balcar, protože Florian nezapltil pokutu, která mu byla vyměřena za účast v povstání²⁵⁹. Floriánovi patřil i již zmíněný šenkovní dům č. p. 1040, který zdědil po své sestře Dorotě.²⁶⁰

Marně roku 1622 prosil, aby sirotkům po jeho synovci Václavovi (viz dále) bylo vráceno něco ze zabaveného majetku²⁶¹. Sám byl vyzýván reformační komisí ke konverzi do 11. července 1627, přičemž je zmiňován jako „nejurputnější sektář“,²⁶² a poté ještě do konce měsíce, kde se uvádí jako „urputný a škodlivý“ a jako vůdce sektářů²⁶³. Než odešel za hranice, postoupil svůj dům se zahradou Danieli Šipařovi z Radotína a prodal dvě vinice²⁶⁴. Poté emigroval spolu s ženou a dvěma dětmi do Pirny, kde r. 1632 zemřel²⁶⁵. V roce 1631 se vrátil na čas se saským vojskem zpět do Prahy.²⁶⁶

Václav Písecký z Kranichfeldu,²⁶⁷ synovec Floriána, byl jedním z třiceti direktorů za stavovského povstání. Spolu s dalšími dvěma novoměstskými měšťany Valentinem Kochanem z Prachové a Tobiášem Štefkem z Koloděj byl zvolen mezi deset direktorů za

²⁵³ Podle: NAVRÁTIL, K., c. d., s. 143.

²⁵⁴ LÍVA (1949), s. 103.

²⁵⁵ Buďto je chyba u Lívy v datu, kdy tento šenkovní dům změnil majitele, nebo u Navrátila v přepisu textu z náhrobku.

²⁵⁶ LÍVA (1935), s. 256.

²⁵⁷ LÍVA (1949), s. 94, LÍVA (1935), s. 230.

²⁵⁸ KOKOŠKOVÁ, Z., c. d., s. 136.

²⁵⁹ LANCINGER (1992), s. 155.

²⁶⁰ LÍVA (1935), s. 256.

²⁶¹ BÍLEK (1882), s. 435.

²⁶² MENDELOVÁ (2009), s. 67–68.

²⁶³ ibidem, s. 68–70.

²⁶⁴ BÍLEK (1882), s. 434.

²⁶⁵ LÍVA (1930), s. 398, MENDELOVÁ (2009), s. 146.

²⁶⁶ BÍLEK (1882) s. 434, 435.

²⁶⁷ Objevuje se jako „z Kranichfeldu“ i z „Granichfeldu“. Občas bývá jmenován i jako „Václav Opavský“.

městský stav²⁶⁸. Podepsal konfederaci, hlasoval pro volbu Ferdinanda Falckého českým králem a spolu s ním odjel po porážce stavů ze země do Freibergu.²⁶⁹ Jako emigrantovi a účastníku povstání mu byl zabaven majetek: č. p. 858 „Kosmáčovský“ v ulici Na Příkopě,²⁷⁰ který koupil se svou manželkou Annou r. 1615, dále jiný dům na Příkopech, který Václav koupil r. 1618 a dvě vinice²⁷¹.

Petr Písecký z Kranichfeldu²⁷² si vzal za ženu Annu Johanu, dceru Tomáše Koníka, s níž vyženil dům se sladovnou v Hybernské ulici č. p. 1009 zvaný „U Mašků“, ale již r. 1614 umírá.²⁷³

Fridrich Písecký z Kranichfeldu, syn Floriana Píseckého a jeho ženy Veruny.²⁷⁴ Odešel do Žitavy²⁷⁵, ale roku 1642 se vrátil do vlasti a uplatnil dědické nároky na dva domy Na Příkopě po otci, emigrantovi Floriánu Píseckém z Kranichfeldu: dům „U Tří Kaprů“ (kde měl později hostinec a který po něm zdědila jeho žena Alena)²⁷⁶ a dům č. p. 1040²⁷⁷. Mimo to vlastnil ještě dům č. p. 567 zvaný „U Křížů“ v dnešní Štěpánské ulici, který měl r. 1649 zdědit po tchýni Alžbětě, vdově po Danielovi starším Kalivodovi²⁷⁸, a krom toho ještě dům č. p. 1181a zvaný „U Pernoušků“ nebo „U Zlatého kříže“²⁷⁹. Roku 1654 koupil dům č. p. 864 se sladovnou, humnem a hvozdem, který po jeho smrti zdědili jeho synové Fridrich mladší a Jan.²⁸⁰

Fridrich byl ženat s Johanou, rozenou Ješkovou, a měl s ní dceru Veroniku. Po Johanině smrti se opět oženil.²⁸¹ Fridrich Písecký byl nákladníkem,²⁸² radním,²⁸³ úředníkem desetipanského soudu a fendrychem druhé setniny řemeslníků za dob bojů se Švédy²⁸⁴. Za účast na těchto bojích byl r. 1649 povýšen do šlechtického stavu.²⁸⁵

²⁶⁸ MENDELOVÁ (2009), s. 12.

²⁶⁹ BÍLEK (1882), s. 435, LÍVA (1930), s. 398.

²⁷⁰ LÍVA (1949), s. 94.

²⁷¹ BÍLEK (1882), s. 435.

²⁷² Psaný i jako z Kranichsfeldu.

²⁷³ LANCINGER (1987), s. 93.

²⁷⁴ LANCINGER (1992), s. 155–156.

²⁷⁵ LÍVA (1930), s. 398.

²⁷⁶ LANCINGER (1992), s. 156, LÍVA (1949), 94.

²⁷⁷ LÍVA (1949), s. 103.

²⁷⁸ LÍVA (1949), s. 88, LÍVA (1935), s. 214.

²⁷⁹ LÍVA (1949), s. 110.

²⁸⁰ LANCINGER (1992), s. 161.

²⁸¹ LÍVA (1935), s. 261.

²⁸² LÍVA (1949), s. 110.

²⁸³ LANCINGER (1992), s. 156.

²⁸⁴ ŽUPANIČ, FIALA, c. d., s. 61.

²⁸⁵ MAŠEK (2010), s. 88.

XXIII. Měšťanská rodina Rumlerů

Náhrobek měšťanské rodiny Rumlerů z červeného mramoru s reliéfem děvčete býval kdysi na školní budově, na jižní straně portálu, vedle kamene Doroty Písecké z Kranichfeldu.²⁸⁶

Tuto Pamatka Slo(vutného) P(ana)/
Jeremiasse Wrsso(vskéh?)^o/
Prředka tehoz P(ana). pe/
tra Rumlera. 6:/
Djtkamy swyma od/
poczjwa Tez Panij/
Dorota Matka P(aní)/
Manže(lka) S(lovutného) P(ana) Petra/
Rum(lera) tu pocho(váni) sou/
W letu 1599 a 1610//
HODIE MIHI CRAS TIBI²⁸⁷//
Letha 1615 den S(vatéh)^o Cirz(umcissio)/
D(o)m(ini). lydmjla dczerka/
P(ana) Petra Rumlera/
ktera tu Wjtesana
ge(st). mage wěku swe(h)^o/
7 let tuto Pocho(vána) ge(st)/
Manda(lenou) Zuzanau se/
stramj Goachimem/
Bratrem gegimy odpocziwagi.//
Letha Panie 1625 Slo=/
wuttny Pan Petr Rumler/
M(ěšťan) N(ového) M(ěsta) P(ražského) žiwot swug w/
Krystu Panu dokonal 6.dne/
Zarzi pogal s sebou dwy Di=/
tek Syna Danyele Dceru Annu/

²⁸⁶ EKERT, F., c. d., s. 22, NAVRÁTIL, K., c. d., s. 141.

²⁸⁷ Dnes já, zítra ty.

Newiestu K. Rozynu a w(n)u/
 ka po sobě pak zanechal/
 Manželky P(aní) Anny kteryž//
 S ni byl žiw/
 26 leth splodil/
 z ní 6 ditek 2/
 Syny a 4 dcery/
 a tuto w tomto/
 místě odpocziwagi//
 Letha P(áně) 1634 w Středu den S(vatéh)^o Luka/
 sse Ewange(listy) Panie 18. Octo(bris) Sslechet/
 na P(aní) Anna niekdy P(ana) Petra Rumle/
 ra a nyini P(ana) Jana L. Zlucického/
 Manzelka: w hodinu 15 vich ži/
 wota sweho w Panu Bohu dokona/
 la magicze Leth wieku sweho 68/
 a niektery den. Tielo gegi tu v S(vatéh)^o/
 Gindržicha g(es)t Pochowano Oczekawa/
 gicze weseleho z Mrtwych wstany//
 Leta 1615 Miesycze Maje Tento Kamen/
 gest Postawen Nakladem Slowutneho Pana Petra Rumlera Miletinského/
 -----/
 Manželky y Ditek jeho Vdjelan Oczekawagicz Weseleho Zmrtwých wstanij.²⁸⁸

Náhrobek nechal zříditi novoměstský měšťan Petr Rumler, který zemřel r. 1625. Je zde pochována jeho první žena Dorota, zemřelá 1599 a jejich šest dětí. Dále Petrův předek Jeremiáš zemřelý r. 1610 a dále Petrovy děti: sedmiletá Lidmila, která zemřela 1. ledna 1615, Mandalena, Zuzana, Joachim, Daniel a Anna. Zdá se, že jako poslední sem byla pohřbena Petrova druhá manželka Anna, podruhé provdaná Žlutická, narozená kolem r. 1566, která zemřela 18. října 1634.

Mezi novoměstskými měšťany, kterým byla r. 1624 udělena „pokuta za perdon“,

²⁸⁸ Podle: NAVRÁTIL, K., c. d., s. 141–142.

zmiňován Petr Rumler.²⁸⁹ Ten vlastnil dům č. p. 820b „U Kameníků“ a dům č. p. 912, které po něm zdědila jeho žena Anna, která se po jeho smrti provdala za Jana Žlutického.²⁹⁰ Jinak o této rodině prameny mlčí.

²⁸⁹ BÍLEK (1883), s. 967.

²⁹⁰ LÍVA (1935), s. 225, 242.

4. KOSTEL SVATÉHO VOJTĚCHA VĚTŠÍHO

4.1 HISTORIE

Již v „Zderazském předměstí“ zvaném též „Podzderazí“ nebo „V Jirchářích“ stával gotický kostelík sv. Vojtěcha, který se poprvé objevuje v pramenech r. 1318. Tento kostelík stal se pravděpodobně po založení Nového Města pro svou velikost nedostačující, a proto k němu byla přistavěna další, větší loď – tedy hlavní loď současného kostela sv. Vojtěcha. Tento kostel byl pak nazýván „Svatým Vojtěchem v Jirchářích“ nebo „Svatým Vojtěchem Větším“ pro rozlišení od blízkého kostela sv. Vojtěcha v Podskalí. Kolem kostela rozprostíral se nevelký hřbitov (poprvé připomínaný r. 1385²⁹¹, zvětšený koncem 17. století přikoupením a zbořením vedlejšího domu²⁹²), v jehož nitru stála spolu s kostelem farní budova, poprvé zmiňovaná r. 1367, a škola připomínaná k roku 1413.²⁹³ Od r. 1400 byl farářem u sv. Vojtěcha Michal de Causis, který je znám v souvislosti s Kostnickým koncillem, který byl nadlouho posledním katolickým farářem ve zdejších kostele. Až po bělohorské bitvě se kostel navrátil katolické církvi. Po smrti Jana Glodomastesy převzal též kostel správu kostela Nejsvětější Trojice a sv. Vojtěcha Menšího a připojil je tak ke kostelu sv. Michala v Opatovicích, který spravoval již předtím, takže mu byla v podstatě svěřena větší část horního Nového Města včetně celého Podskalí.²⁹⁴ To trvalo až do josefínských reforem, kdy byla nově zorganizována celá farní síť, a svatovojtěšskému kostelu zbyl jen jeden filiální kostel – Nejsvětější Trojice, který se ovšem r. 1827 osamostatnil.²⁹⁵ Koncem 17. století prošel kostel velikou opravou, avšak již po polovině 19. století byl chrám opět ve špatném stavu a tak se přikročilo k dalším opravám, během nichž byl chrám dle tehdejší módy částečně regotizován. V roce 1877 byla stržena hřbitovní zeď a místo hřbitova bylo proměněno ve veřejný sad, kde byly vysázeny stromy. Kosti, které ležely na hřbitově, byly po nocích převáženy na Olšany²⁹⁶.

4.2 KOSTEL

Nynější kostel sv. Vojtěcha je dvojloďná stavba nepravidelného asymetrického půdorysu, která tvoří s farou jeden celek – zvonice stojí odděleně. Na levé straně navazuje na hlavní loď o třech klenebních polích, uzavřenou pěti stranami pravidelného oktagonu presbytáře, menší

²⁹¹ BAŤKOVÁ, R. a kol., c. d., s. 167.

²⁹² EKERT, F., c. d., s. 88.

²⁹³ ibidem, s. 84.

²⁹⁴ ibidem, s. 87.

²⁹⁵ ibidem, s. 89.

²⁹⁶ ibidem, s. 90.

vedlejší loď (pravděpodobně původní kostelík sv. Vojtěcha), po jejíž levé straně se nachází barokní kaple sv. Kříže a kaple Božího hrobu. Po pravé straně hlavní lodi se nachází sakristie a dále pak farní budova. Původně gotický kostelík byl během rozsáhlých oprav v letech 1671–1693 barokizován. V té době byla přistavěna kaple sv. Kříže, sakristie, horní galerie a nová sanktusová věžička místo té, která dva roky předtím shořela. Roku 1874 započaly práce na regotizaci presbytáře, při nichž byl odstraněn hlavní barokní oltář a nahrazen pseudogotickým. Poté byly do kostela umístěny nové varhany, kvůli nimž musela být rozšířena původní barokní kruchta. Kvůli protestům památkového úřadu nebyla provedena již plánovaná regotizace lodi. Průčelí kostela bylo r. 1927 opraveno, interiér prošel renovací v letech 1930–1931 a 1932. Generální opravu prodělal kostel r. 1966.²⁹⁷

Hlavní oltář pochází z roku 1875 a zobrazuje několik výjevů ze života sv. Vojtěcha – jak se ubírá ku Praze za svým jmenováním biskupem, jak káže lidu a knížeti Boleslavovi II. a jeho ženě a konečně smrt sv. Vojtěcha. Krom toho jsou v kostele ještě další oltáře: v severní lodi oltář panny Marie Zderazské též z r. 1875, v hlavní lodi pozdně barokní oltář Bolestné Matky Boží, rokokový oltář sv. Anny z a v kapli barokní oltář sv. Kříže.²⁹⁸

Zvonice stojí samostatně. Její nynější podoba pochází z roku 1700, kdy byla znovu vystavěna.²⁹⁹

4.3 SEPULCRALIA

V kostele svatého Vojtěcha se dnes nachází celkem 8 sepulkrálních památek, 6 uvnitř kostela a 2 ve zdi mezi kostelem a farou. Z toho jsou 3 zcela ošlapané, zbylých 5 je relativně dobře čitelných a lze je spojit s konkrétní osobou či osobami. Ovšem jen jeden z těchto náhrobků spadá do sledovaného období.

4.3.1 NÁHROBKY V EXTERIÉRU KOSTELA

XXIV. Jan Glodomastes³⁰⁰

²⁹⁷ BAŤKOVÁ, R. a kol., c. d., s. 168.

²⁹⁸ BAŤKOVÁ, R. a kol., c. d., s. 168, EKERT, F., c. d., s. 92–94.

²⁹⁹ EKERT, F., c. d., s. 95.

³⁰⁰ Psán též jako Klodomastes nebo Hladomasta.

Ve zdi mezi farou a školou menší kámen z červeného mramoru o rozměrech 60 cm šíře a 75 cm výšky, ve spodním poli kalich s hostií s křížem, v horním poli s českým nápisem kapitálou:

LETHA PA(NĚ) 1640 DNE 4 MIE/
SI(CE) IVNII DWOICTIHODNY/
KNIEZ IAN GLODOMASTES FA/
RARZ S(VATÉH)^o VOGTIECHA MENSSI(H)^o/
DOKONAL SWUG ZIWOT W PANV/
TV ODPOCZIWAGE OČEKAWA/
WESELEHO ZMRTWYCHWSTANI.

Kněz Jan Glodomastes, farář u sv. Vojtěcha Menšího, zemřel dle nápisu na náhrobku 4. června 1640.

Jan Glodomastes, původem Polák, byl po nějaký čas děkanem při kostele sv. Bartoloměje v Kolíně³⁰¹. Tehdy, v době moru 1625, se při zaopatřování nemocných sám nakazil, ale poté, co učinil slib, že učiní pout' do loretánské svatyně v Hájku, se zase uzdravil.³⁰² Roku 1635 stal se Glodomastes farářem u sv. Vojtěcha v Praze. V době, kdy zde byl farářem, spravoval i farní kostel a osadu Nejsvětější Trojice, kde po jeho smrti na dlouhou dobu nebyl ustaven žádný další farář a poté přešel tamní kostel pod správu kostela sv. Vojtěcha Většího.³⁰³ Poté, co byl kostel sv. Vojtěcha Menšího z rozkazu císaře Josefa II. roku 1784 zrušen, byl Glodomastesův náhrobní kámen přenesen ke kostelu sv. Vojtěcha Většího.³⁰⁴

³⁰¹ VÁVRA, Josef, *Dějiny královského města Kolína nad Labem II*, s. I. 1888, s. 58.

³⁰² PODLAHA, Antonín, *Posvátná místa království českého II*, Praha 1908, s. 298.

³⁰³ EKERT, F., c. d., s. 185.

³⁰⁴ ibidem, s. 495.

5. SVATÝ APOLINÁŘ

5.1 HISTORIE

Na vrchu Větrově, dobře viditelný ze tří světových stran, se nahází kostel sv. Apolináře. Dříve zde prý stávala menší stavba zasvěcená sv. Jiljí, která byla ovšem bezezbytku stržena a na jejím místě se z rozhodnutí Karla IV. v roce 1362 začal stavět nový kostel, k němuž byla přeložena kolegiátní kapitula ze Sadské³⁰⁵. Při kostele je doložena počátkem 15. století i škola.³⁰⁶ Kostel se stal kališnickým, když jej počátkem husitských bouří opustili všichni kanovníci až na jednoho, který ovšem přestoupil k utrakvismu. Při obléhání Vyšehradu byl kostel určen jako dočasné stanoviště orebitského vojska, poté kostel sloužil husitům.³⁰⁷ V roce 1467 deklaroval titulární děkan kapituly katolický nárok na kostel, ale ani do konce století nebyla situace úspěšně vyřešena. Protože členové kapituly byli dost často současně i členy kapituly svatovítské a bohoslužby u sv. Apolináře se takřka nekonalý, nařídil král Vladislav II. kanovníkům, aby si vydržovali při kostele sv. Apolináře střídničky; v roce 1503 pak definitivně potvrdil spojení svatoapolinářské a svatovítské kapituly.³⁰⁸ V samém závěru 16. století daroval pak Rudolf II. kostel, za některé sliby – mimo jiné i za zajištění bohoslužeb – novoměstské radě, která jej měla v držení do r. 1628, kdy jej císař Ferdinand II. nakázal vrátit svatovítské kapitule, čímž byl kostel na čas opět zcela katolický.³⁰⁹ Během saského vpádu roku 1632 se kostel na krátký čas stal evangelickým, ale pak byl vrácen zpět katolíkům. Roku 1757 byl kostel obsazen pruským vojskem, které zde mělo dílnu na výrobu nábojů, v důsledku čehož byl kostel opět značně poškozen – hlavně jeho zdi utrpěly kulkami, pročež bylo třeba nákladných oprav.³¹⁰ V rámci josefínských reforem byl kostel určen jako farní pro nově vyměřenou farnost, náhradou za zrušené kostely karlovský a kateřinský – z těchto chrámů sem bylo přeneseno i některé vybavení kostela, včetně slavného obrazu Panny Marie Karlovské, o nějž se pak dlouhá léta vedly vleklé spory.³¹¹ Koncem 19. století byl kostel z příkazu kapituly opraven a regotizován.³¹² V současnosti je sv. Apolinář ve správě menší farnosti, které jej využívá pro bohoslužby, křty, ale i pro různé vzdělávací akce, přednášky a setkání.

³⁰⁵ EKERT, F., c. d., s. 143.

³⁰⁶ BAŤKOVÁ, R. a kol., c. d., s. 91.

³⁰⁷ EKERT, F., c. d., s. 143–144.

³⁰⁸ BAŤKOVÁ, R. a kol., c. d., s. 92.

³⁰⁹ EKERT, F., c. d., s. 146.

³¹⁰ ibidem, s. 147.

³¹¹ ibidem, s. 147.

³¹² BAŤKOVÁ, R. a kol., c. d., s. 92.

5.2 KOSTEL

První byla vystavěna loď, která poté, co dostala malou věžičku, mohla sloužit jako provizorní chrám. Poté byl přistavěn presbytář, pětiboce uzavřený a užší než loď a věž na jižní straně kostela. Celá stavba byla dokončena před rokem 1390, kdy byl kostel vymalován. Původně byla tribuna kostela spojena s kapitulním domem, který stával hned vedle.³¹³ Na Silvestra roku 1670 byl kostel poškozen vichřicí, která strhla věžku, která se zřítila na střechem kostela a vzala část s sebou. Kostel byl nákladně opraven a zbarokizován z prostředků získaných z milodarů³¹⁴. Následujícího roku nechal Jan Ignác Dlouhoveský z Dlouhé vsi zřídit v lodi oltář Matky Boží Staroboleslavské, kterou jeho rod již dlouho choval ve veliké úctě. Před ním pak nechal pohřbít svou matku Julianu, rozenou Fremutovou ze Stropčic. Při stavbě sousedního domu bylo zazděno velké okno a vchod vedoucí na tribunu. Roku 1786 byly na tribunu umístěny nové varhany se sochami dvou andělů a sv. Václava.³¹⁵ Roku 1785 byl hlavní oltář nahrazen velkým hlavním oltářem z blízkého Karlova; současně s tím byl na vedlejší oltář umístěn oltářní obraz Panny Marie Karlovské, s nímž je spojováno několik zázraků, a který byl uctíván hlavně těhotnými ženami a matkami.³¹⁶

V letech 1893–1898 byl kostel opraven a regotizován známým pražským architektem Josefem Mockerem. Ten strhnul gotickou tribunu a nahradil ji novou, vyměnil kružby v oknech, opravil dva portály a jeden nahradil a jeden, vedoucí do nově přistavěné pseudogotické sakristie, pořídil zcela nově. Do portálů nechal zasadit zcela nové pseudogotické dveře. V interiéru odstranil drobnější barokní štuky, v exteriéru opravil vnější zdi kostela a nově je omítnul. Ve 20. letech 20. století byly poprvé konzervovány původní gotické fresky, poté znovu v letech 1949–50³¹⁷, a znovu v nedávné době opět restaurované, takže jsou nyní krásně patrné, ačkoli ty nejzajímavější a nejlépe dochované jsou v současnosti skryty za oběma postranními oltáři.

Na jihozápadním nároží kostela je přistavěna čtyřpatrová věž, do třetího patra čtyřboká. Nad třetím patrem se nachází osmiboká nástavba, kterou kryje jehlancová střecha. Do lodi se dnes vstupuje jedním ze severních portálů umístěným v první třetině lodi, takže se

³¹³ ibidem, s. 92–94.

³¹⁴ EKERT, F., c. d., s. 146.

³¹⁵ BAŤKOVÁ, R. a kol., c. d., s. 93, 94.

³¹⁶ ibidem, s. 94–95.

³¹⁷ ibidem, s. 92–93.

návštěvníkovi hned naskytne krásný pohled na gotické fresky z konce 14. století, a též na jediný náhrobní kámen v kostele. Fresky v kostele představují na jedné straně Krista, obklopeného zástupem apoštolů, jak předává klíče sv. Petrovi, na druhé straně Pannu Marii s 12 světlicemi.³¹⁸ Další freskové obrazy jsou již méně zřetelné nebo skryté masivními barokními oltáři, nacházejícími se po stranách lomeného triumfálního oblouku.

Hlavní oltář, uzavírající téměř celý prostor presbytáře, nese malbu Nanebevzetí Panny Marie a pochází původně z Karlova. Na vedlejším oltáři je umístěn obraz Panny Marie Karlovské od Jana Jiřího Heintsche z roku 1697.³¹⁹ Roku 1705 jej arcibiskup Breuner chtěl nechat odstranit, neboť měl za to, že odporuje zásadám zobrazování Panny Marie. Karlovský opat Luňák však poukázal na to, že i takovéto zobrazení panny Marie má dlouho tradici a celý spor pak rozhodl císař Josef I., když nakázal obraz nechat tam, kde je.³²⁰ Na oltáři v lodi vpravo od triumfálního oblouku je oltář Kalvárie. Vlevo je oltář Narození páně z první poloviny 18. století. V lodi visí na zdi původní ústřední obraz hlavního oltáře se svatým Apolinářem, jak oživuje mrtvé. Na protější stěně visí obraz sv. Josefa. V presbytáři jsou umístěny další dva obrazy – Dvanáctiletý Ježíš v chrámu a Kristus a cizoložnice.³²¹

5.3 SEPULCRALIA

V kostele svatého Apolináře se dnes nachází jen jeden náhrobek – Juliany Dlouhoveské z Dlouhé vsi, rozené Fremutové ze Stropčic z roku 1671, který nechal zřídit její syn, Jan Ignác Dlouhoveský z Dlouhé Vsi, známý pražský literát a světící biskup. Tento jediný náhrobek však nepatří do sledovaného období.

³¹⁸ ibidem, s. 93.

³¹⁹ ibidem, s. 94–94.

³²⁰ EKERT, F., c. d., s. 149.

³²¹ BAŤKOVÁ, R. a kol., c. d., s. 94–95.

6. KOSTEL NEJSVĚTĚJŠÍ TROJICE V PODSKALÍ

5.1 HISTORIE

Dnešní kostel Nejsvětější Trojice stojí pravděpodobně buď přímo na místě, nebo poblíž staršího podskalského kostelíku sv. Ondřeje nebo Antonína.³²² Legenda praví, že tento nový kostel stavěli dělníci během stavby Emauzského kláštera, ze zbylého materiálu a ve svém volnu, proto prý trvala jeho stavba stejně dlouho.³²³ Během husitských válek r. 1420 byl tento starší kostel vypálen a místo něj poté nechal nejvyšší novoměstský písař Prokop vystavět r. 1460 nový. Spolu s tím bylo změněno i zasvěcení.³²⁴ Kostel Nejsvětější Trojice byl pravděpodobně dost chudý, byl nazýván „kaplí řemeslníků“ a dost často neměl ani vlastního faráře – tehdy ho nejčastěji spravovali faráři od sv. Vojtěcha Menšího, poté od sv. Vojtěcha Většího.³²⁵ Koncem 17. století kostelík přestal vyhovovat svou velikostí, navíc byl pro svou chudobu dosti zchátralý, a tak bylo rozhodnuto o jeho rozšíření, na což novoměstská rada vykazala výtěžky z obecních pokut, což ovšem samozřejmě nebylo pro tak velký záměr dostatečné. Pro havarijní stav kostelíka dal konečně r. 1728 novoměstský prima Josef Sadler podchytit základy kostela a celý jej opravit.³²⁶ V rámci těchto oprav byl kostelík na západní straně asi o 5 metrů prodloužen, poté byla přistavěna nákladem Josefa Möllera boční kaple při jižní stěně, vysvěcená r. 1751, a mezi lety 1781–1782 i věž při západním průčelí a v téže době pravděpodobně i sakristie. Ještě v první čtvrtině 18. století spadal kostel pod správu farářů od svatého Vojtěcha, v roce 1833 se nabídli benediktini na Slovanech, že kostel převzmou, ale protože k tomu nedošlo, byla zde v r. 1851 zřízena samostatná fara pod patronátem obce pražské.³²⁷

6.2 KOSTEL

Současný kostelík Nejsvětější Trojice je úzká, podlouhlá jednolodní stavba s výrazně klasicistně-barokního stylu, který získala za oprav a přestaveb během 18. a 19. století. Čtyři segmenty hlavní lodi přecházejí v presbytář bez triumfálního oblouku, takže jej lze rozlišit jen podle absence stropního zrcadla – to má každý ze segmentů lodi, každý jiného tvaru, a v nich barokní malby se starozákonní tematikou. K původnímu kostelíku byla v letech 1781–1782

³²² BAŤKOVÁ, R. a kol., c. d., s. 131, EKERT, F., c. d., s. 184.

³²³ EKERT, F., c. d., s. 185.

³²⁴ BAŤKOVÁ, R. a kol., c. d., s. 131.

³²⁵ EKERT, F., c. d., s. 185.

³²⁶ BAŤKOVÁ, R. a kol., c. d., s. 132, EKERT, F., c. d., s. 185–186.

³²⁷ EKERT, F., c. d., s. 186.

přistavěna i hranolová věž při západním průčelí a téměř čtvercová sakristie nacházející se v přímé linii s lodí. Další podstatnou opravu prodělal kostel v letech 1870–1871, kdy byla přistavěna východní předsíň. Další opravy proběhly v letech 1920, 1932, 1954³²⁸ a poté po povodni v roce 2002.

Hlavní oltář z roku 1732 nese starší obraz Nejsvětější Trojice a kryje celý závěr presbytáře včetně vchodu do sakristie. V lodi se nachází 4 další protějškové oltáře: Sv. Anny a Neposkvrněné Panny Marie při jižní stěně, oltář sv. Jana Nepomuckého a oltář dříve Panny Marie Královny, nyní jen se soškou sv. Jana Nepomuckého, při zdi severní. V kapli Kalvárie se nachází oltář sv. Kříže.³²⁹

6.3 SEPULCRALIA

V kostele Nejsvětější Trojice je zachováno celkem 8 náhrobníků. Z toho je jeden sešlapán zcela, 4 tak, že je nelze jednoznačně identifikovat a 3 lze spojit s konkrétními osobami. Ovšem ani jednu z těchto sepulkrálních památek nelze vztáhnout k sledovanému období.

³²⁸ BAŤKOVÁ, R. a kol., c. d., s. 132.

³²⁹ ibidem, s. 133.

7. KOSTEL SVATÉHO PETRA NA POŘÍČÍ

7.1 HISTORIE

Původně románská bazilika sv. Petra pochází ze 12. století a pravděpodobně byla farním kostelem německé kupecké osady³³⁰. Poprvé se kostel objevuje v pramenech v době vlády Soběslava II., v domě přelomu 12. a 13. století byl sem uveden řád německých rytířů, který zde založil komendu a špitál.³³¹ Ale němečtí rytíři zde nezůstali dlouho a přesídlili k blízkému kostelu sv. Benedikta. Roku 1233 koupila totiž kostel sv. Petra i se špitálem a všemi statky královna Konstancie s úmyslem založit zde klášter cisterciáček. Z toho ovšem sešlo: cisterciáčky se stěhovaly na Moravu a královna-vdova darovala o dva roky později kostel sv. Petra špitálu sv. Františka, který před časem založila její dcera Anežka. Tento špitál byl spravován zvláštním špitálním bratrstvem, které se později stalo základem pro nový řád křížovníků s červenou hvězdou, který byl ustaven právě v tomto kostele r. 1252³³². Téhož roku byl položen základní kámen ke stavbě nového špitálu u paty Juditina mostu, kam se krátce na to řád přestěhoval. Kostel sv. Petra zůstal farním a podací právo k němu si podržel křížovnícký řád.³³³ Roku 1348 byl kostel zahrnut do Nového Města pražského jako farní, ale stále podléhající křížovníkům – ti k němu zprvu na základě svého podacího práva dosazovali světské faráře, od roku 1413 pak své vlastní řádové.³³⁴ Během druhého desetiletí 15. století se v kostele sv. Petra přijalo pod obojím u hlavního oltáře a pod jednou u vedlejšího. Roku 1419 se o posvěcení u sv. Petra stala roztržka mezi katolickými žáky školy zderazské, které sem povolal kvůli bohoslužbě zdejší křížovnícký farář Mikuláš, a mezi husitskými žáky svatopeterské školy (ta se poprvé v pramenech připomíná již ve 14. století³³⁵). K té se poté přidali i měšťané svolaní husitskými žáky a výsledkem bylo, že křížovnícký farář byl vyhnán a kostel se tak dostal do rukou husitů. V jejich rukou zůstal – až na krátkou výjimku let 1436–1448 – až do r. 1628, kdy byl kostel vrácen křížovníkům. Nezůstal jim však nadlouho – již r. 1648 daroval Ferdinand III. podací právo novoměstské obci za její věrnost a zásluhy při obléhání Prahy Švédy, pročež vznikl mezi novoměstskou obcí a Křížovníckým řádem vleklý spor, který skočil až r. 1686 smlouvou, podle níž měl při obsazování fary řád navrhnout dva

³³⁰ EKERT, F., c. d. , s. 29.

³³¹ BAŤKOVÁ, R. a kol., c. d., s. 154, EKERT, F., c. d. , s. 29.

³³² BAŤKOVÁ, R. a kol., c. d., s. 154.

³³³ EKERT, F., c. d. , s. 30.

³³⁴ BAŤKOVÁ, R. a kol., c. d., s. 154, EKERT, F., c. d. , s. 31.

³³⁵ BAŤKOVÁ, R. a kol., c. d., s. 154.

své kandidáty, z nichž pak jednoho rada vybrala³³⁶. I dnes je kostel ve správě křížovnických farářů.

7.2 KOSTEL

Nynější chrám sv. Petra je nepravidelná trojlodní stavba. Její asymetrický a nezvyklý půdorys je dán postupným stavebním vývojem. Z původní románské baziliky zůstaly stát dvě průčelní věže, později goticky upravené. Nynější hlavní loď zaujímá místo původní hlavní, ale i severní lodi, protože je osa určená původním vchodem a dvojvěžím odlišná od osy hlavní lodi a presbytáře. Ten je dlouhý a uzavřený třemi stranami pravidelného oktagonu, k jeho severní zdi přiléhá obdélníková sakristie. Severní loď je od hlavní oddělena sadou pilířů a na rozdíl od jižní je úzká, nižší a má pravidelný půdorys. Jižní loď, původně gotická, Josefem Mockerem zvýšená, je na východě dvojboce uzavřená.

Dnes se do kostela vchází západním portálem, ozdobeným kamenným tympanonem s reliéfem Spasitele, jak podává sv. Petrovi klíče. Za portálem následuje pseudogotická předsíň. Krom hlavního portálu v průčelí má kostel ještě jeden portál z boku jižní lodi a další vchod předsíňkou ze severu.

Kostel vyhořel r. 1653 a při následné opravě nově vydlážděn. Již 27 let po předchozím požáru hořelo znovu. Poté byl kostel znovu poškozen za obležení od pruských vojsk r. 1757. Při následné opravě v letech 1760–1761 byl kostel zbarokizován a byla v něm položena nová mramorová podlaha.³³⁷ Dá se předpokládat, že při obou těchto výměnách podlahy bylo odstraněno mnoho náhrobních kamenů. Roku 1844 byl kostel opravován znovu, a v letech 1876–1885 se pod vedením architekta Josefa Mockera přistoupilo k puristické regotizaci, při níž byly z kostela odstraněny barokní a renesanční omítky a došlo i na regotizaci a reromanizaci oken. Roku 1900 byl kostel nově vymalován a v letech 1913–1914, 1920, 1921, 1929–1936, 1988–1991 znovu opravován.³³⁸ Poslední oprava proběhla r. 2002 po povodni, která se sice nedostala do kostela, ale spodní voda značně poškodila podlahu.³³⁹

Hlavní oltář s ústředním obrazem od Václava Vavřince Reibera pochází z doby kolem roku 1740.

³³⁶ BAŤKOVÁ, R. a kol., c. d., s. 155, EKERT, F., c. d., s. 36.

³³⁷ BAŤKOVÁ, R. a kol., c. d., s. 155.

³³⁸ ibidem, s. 155–156.

³³⁹ LOCH, Jan, *Heraldické památky kostela sv. Petra na Poříčí v Praze*, in: Heraldická ročenka, Praha 2006 – dále jen LOCH (2006), s. 12.

V severní lodi se nachází barokní oltáře sv. Magdaleny, sv. Barbory a sv. Floriána. V jižní lodi se nachází oltář Panny Marie Královny a raně barokní oltářík sv. Kříže.

Zvonice s průjezdní branou, stojící odděleně od kostela, byla postavena r. 1598.³⁴⁰ Hřbitov se připomíná v pramenech již koncem 13. století, ale dle archeologických průzkumů je pravděpodobně asi o století starší. Rozšířen byl r. 1621 a zrušen v 18. století, kdy byla zbourána hřbitovní zeď a na jeho místě byly vysázeny stromy.

Farní budova, připomínající se již před rokem 1398³⁴¹, byla po Bílé hoře obnovena, ale již 1680 vyhořela a přestavěna byla r. 1842³⁴².

Součástí celého komplexu býval i „špitální“ dvůr, nazývaný často i jako „biskupský“, poprvé připomínaný roku 1381³⁴³.

7.3 SEPULCRALIA

V kostele je zachováno minimálně 27 náhrobníků uvnitř a jeden na vnější zdi. Z toho je 7 zcela jasně identifikovatelných, u 3 je identifikovatelný jen erb a 17 celých náhrobníků a několik zlomků je zcela sešlapaných. Z tohoto celkového počtu se 4 bezpečně vztahují ke sledovanému období, u jednoho je to pravděpodobné.

7.3.1 NÁHROBKY V INTERIÉRU KOSTELA

XXV. Anna Olomoučanská Kouřimská

Na jižní stěně boční lodi se nachází hnědý mramorový dětský figurální náhrobník rozměrů 60 výšky a 50 cm šířky, reliéf dívčí postavy v ploše, český nápis kapitálou v opisu:

SCHRANKA POCZTIWE PANENKY ANNY
DWOGCZTIHODNE(H)^o KNEZE SSTI[E?] / PANA
OLOMVCZANSKV KAV[RZIMSK](ÉH)^o SPRAWCZE SLOWA A
SWATTOSTI KRIST[A] / PANA PRZY CYKRWI TÉTO, KERAZ
WEKU SWE(H)^o MAGE 33 NED/ EL A [5?] DNI 21 MARTII NA DEN
S(VATÉH)o BENEDIKTA, ZIWOT W RICHLOSTI WSS / AK
BLAHOSLAVENE / W PANV KRYSTV L(ÉTA) 1619 / DOKONALA

³⁴⁰ EKERT, F., c. d., s. 35.

³⁴¹ BAŤKOVÁ, R. a kol., c. d., s. 154.

³⁴² EKERT, F., c. d., s. 36.

³⁴³ BAŤKOVÁ, R. a kol., c. d., s. 154.

A TVTO ODPOCZIWA OCZEKAWAGE NA / HLAS RADOSTNY
PANA IEZU KRYSTA

Anna Kouřimská byla dle nápisu na náhrobku dcerou zdejšího faráře Štěpána Olomoučanského neboli Kouřimského. Narodila se tedy kolem 8. srpna 1618 a zemřela 21. března 1619 ve věku přibližně osmi měsíců. Tomu odpovídá i velikost náhrobku a zobrazení postavy na něm – jedná se o malé dítě v dlouhých splývavých pozdně renesančních šatíčkách s okružím, jeho hlava spočívá na polštáři, v sepnutých rukou drží květinu.

Její otec byl zdejším farářem od r. 1614. Byl to luterán, který sepsal pět českých spisů a patřil mezi ty, kteří kvůli patentům z 13. prosince 1621 odešli z Prahy. Na krátký čas se sem ještě vrátil za saského vpádu a dne 25. března začal u sv. Petra opět kázat, ale brzy poté odešel ze země natrvalo.³⁴⁴ Jako i jiní čeští protestanští exulanti si pro svůj pobyt vybral dvě větší centra: Altenburg a Drážďany.³⁴⁵

XXVI. Jiří Ješek z Rittersfeldu³⁴⁶

V podlaze střední lodi v pískovcovém rámu mramorová deska rozměrů 126 x 94 cm. Deska se na tomto místě nacházela již v r. 1725, kdy si ji přišel obkreslit svobodný pán Wunschwitz. Byla však tou dobou pravděpodobně částečně pod lavicemi, protože na Wunschwitzově nákresu chybí první řádek textu.³⁴⁷ V dolním poli erb Ježků z Rittersfeldu, v horní části český nápis kapitálou:

KAMEN POHRZEBNJ/
KTERINA BVDAVCZY A WIECZNAV PAMATKV VROZENE /
HO P(ANA) GIRIHO GESSKA Z RITTERSFELDV NEKDEG /
SSIHO PRIMASA N(OVÉHO) M(ĚSTA) P(RAŽSKÉHO)
ATRZISINW SNIM SPLO/
ZENICH TOTIZ³⁴⁸ MICHAŁA GIRZIHO A WACZSLAWA VROZE/
NA P[A]NI ANNA MISSIRONOWA ROZENA ZPETTRS /

³⁴⁴ LÍVA (1933), s. 19, EKERT, F., c. d., s. 33.

³⁴⁵ LÍVA (1930), s. 397.

³⁴⁶ Psán jako Ježek, Ješek, Gezek, Gešek, Geschek z Rittersfeldu, Rytersfeldu i Rytršfeldu; uváděn – zvláště v dřívějších dobách – i jako Jiří Novomlejnský.

³⁴⁷ Národní archiv, Genealogická sbírka Wunschwitz, inv.č. 757, kart. 24.

³⁴⁸ Slovo „Totiz“ nadepsáno mezi řádky.

DORFV PRWE MANZELKA GEHO A WLASTNI /
PANI MATERZ GIZ GMENOWANICH DITEK TVT^o /
POLOZITI DALA. LETHA PANE 1649.

Popis znaku: Pošíkem dělený štít červený a modrý, na něm obrněné rámě s mečem, korunovaný turněský helm, modro-zlatá a červeno-stříbrná přikrývadla. V klenotu dvojice křídel, stříbrno-červeně a zlato-modře dělená.

Jiří Ješek pocházel pravděpodobně z novoměstské mlynářské rodiny a byl bohatým nákladníkem.³⁴⁹ Byl dvakrát ženat; poprvé s Alžbětou, s níž měl syny Václava a Viléma a dcery Kateřinu a Lidmilu. Po její smrti se oženil podruhé s na náhrobku zmiňovanou Annou Kateřinou, rozenou Beníkovou z Petersdorfu (dcerou královského hofmistra, vdovou po Jiřího příbuzném a kolegovi z městské rady Michalu Ritřšicovi z Rittersfeldu).³⁵⁰ Měl s ní tři syny, kteří ale všichni zemřeli v dětském věku, a jsou pochováni zde spolu se svým otcem.

„Georg Gežek“ byl spolu s již zmiňovaným Michalem Ritřšicem roku 1626 povýšen do šlechtického stavu za věrnost v době stavovského povstání se společným predikátem „z Rittersfeldu“³⁵¹

Od r. 1629 byl Jiří Ješek v městské radě a naposled do ní byl jmenován 26. října 1643; v listopadu 1647 již při obnově uveden není. Během této doby zastával čtyřikrát funkci primasa.³⁵²

Jiří byl katolík, jeho první žena však byla nekatolického vyznání a Jiří byl kvůli tomu několikrát napomínán³⁵³. Nejprve v červenci 1628,³⁵⁴ poté v srpnu téhož roku, kdy byl jmenován jako jeden ze čtyř posledních, jejichž manželky ještě nekonvertovali, a jimž má být proto zastavena jejich živnost³⁵⁵ a pak ještě v listopadu, kdy měly být poslední tři „nekatolické“ manželky i se svými manželi, kteří mají být napomenuti, povolány na radnici³⁵⁶.

Zemřel nejspíš v roce 1644, kdy byla sepsána jeho poslední vůle (v říjnu 1643 je ještě při obnově rady jmenován jako primas, ale v červnu 1645 je jeho dcera z prvního manželství

³⁴⁹ MENDELOVÁ (1996), s. 99.

³⁵⁰ MENDELOVÁ (1996), s. 99 LOCH (2006), s. 23.

³⁵¹ FIALA, HRDLÍČKA, ŽUPANIČ, c. d., s. 99–100, MAŠEK (2008), s. 275.

³⁵² MENDELOVÁ (1996), s. 94–96.

³⁵³ ibidem, s. 99.

³⁵⁴ MENDELOVÁ (2009), s. 111–112.

³⁵⁵ ibidem, s. 117–118.

³⁵⁶ ibidem, s. 119–120.

při svém sňatku označena již jako jeho „pozůstalá“³⁵⁷. Je pravděpodobné, že se tak stalo 30. července 1644, kdy jeho syn Vilém zdědil po otci dům.³⁵⁸

Vlastnil na Novém Městě několik domů, většinou v okolí sv. Petra. Patřily mu i vinice a chmelnice pod Žižkovem, vinice pod Babou a Jelenovská lázeň³⁵⁹ a ještě dům č. p. 544 „Na Korábě“ ve svatoštěpánské čtvrti.³⁶⁰

Jeho žena Anna získala během pobělohorských konfiskací dům po Janu Procházce místo části peněz, které dlužila královská komora jejímu předchozímu manželovi.³⁶¹ Po svém prvním manželovi zdědila Anna ještě dva domy na Karlově náměstí³⁶² a jeden ve Štěpánské ulici³⁶³.

Po Jiřího smrti se jeho žena provdala potřetí za Jana Ambrože Miserona z Lisonu, dalšího Jiřího kolegu z městské rady, a poté ještě dvakrát; pohřbena je v kostele sv. Václava na Novém Městě pražském.³⁶⁴ Anna, když vstupovala do sňatku s Ambrožem, vlastnila minimálně 10 domů v Praze (č. p. 796, zvaný „Na Haldě“ či „U Holovských“³⁶⁵, č. p. 797³⁶⁶, č. p. 699 „U Vodičků“³⁶⁷, č. p. 630³⁶⁸, č. p. 544 „Na Korábě“³⁶⁹, č. p. 502³⁷⁰, č. p. 834 „Charouzovský“³⁷¹, č. p. 1130 „Na Kuklíku“³⁷², č. p. 1235³⁷³) a byla tak jistě velice žádanou partií.

Václav Ješek získal od otce r. 1640 dům č. p. 1121b³⁷⁴, sám koupil r. 1642 dům č. p. 1076a „Nová Hospoda“.³⁷⁵

Jiřího snacha Salomena, manželka jeho syna z prvního manželství Václava, byla odsouzena ke ztrátě 1/6 jmění a byl jí zabaven pobořený litoměřický dům „na Dubíně“.³⁷⁶

³⁵⁷ LOCH (2006), s. 24.

³⁵⁸ LÍVA (1935), s. 259.

³⁵⁹ MENDELOVÁ (1996), s. 100.

³⁶⁰ LÍVA (1935), s. 217.

³⁶¹ BÍLEK (1883), s. 1022.

³⁶² LÍVA (1949), s. 90.

³⁶³ ibidem, s. 86.

³⁶⁴ LOCH (2006), s. 24.

³⁶⁵ LÍVA (1935), s. 188.

³⁶⁶ ibidem, s. 188.

³⁶⁷ ibidem, s. 201.

³⁶⁸ ibidem, s. 209.

³⁶⁹ ibidem, s. 217.

³⁷⁰ ibidem, s. 222.

³⁷¹ ibidem, s. 227.

³⁷² ibidem, s. 259.

³⁷³ ibidem, s. 271.

³⁷⁴ ibidem, s. 260.

³⁷⁵ ibidem, s. 256.

³⁷⁶ BÍLEK (1883), s. 1123.

Jiřího syn Vilém zdědil po otci dům č. p. 1129 „U Horů“ ve svatopetrské čtvrti³⁷⁷.

Lancinger³⁷⁸ píše, že Václav Albrecht Vltavský měl r. 1644 potíže se sháněním hotových peněz na věno své schovanky k jejímu sňatku s „rychtářem Ješkem z Rytršfeldu“ – pravděpodobně se jednalo o Jiřího syna z prvního manželství. O kterého šlo, však nelze s určitostí říct, neboť F. Roubík³⁷⁹ žádného Ješka ve funkci rychtáře tou dobou neuvádí.

XXVII. Náhrobek Zuzany Barbory Kapounové ze Svojkova

V podlaze jižní lodi u vchodu na kůr mramorová deska 180 x 105 cm. V podstatě skoro celá ošlapaná, ale její obsah lze rekonstruovat dle Wunschwitze, který pořídil opis dne 15. dubna 1718:

*„Zuzana Barbora Kapaunowa / Z Swogkowa Dczera Urozené(h)o / pana
pana Albrechta Kapau/ na z Swogkowa a Urozene / Paný paný Ewy
Pollexini Ka/ paunowe z Chudieniecz. Zi= / wot swug dokonala 28. /
Novembris Letha 1647 / Mage wieku sweho 48. Ne / diel.“³⁸⁰*

Pod tím se nacházel již polepšený znak Kapounů ze Svojkova:

Stříbrno-černě polcený srdeční štítek (tedy původní znak rodu) korunovaný pohanskou korunou a lemovaný vavřínovým věncem, který drží čtyři do středu obrácení stříbrní dvouocasí korunovaní lvi na červeném poli, ve špici štítu je černý korunovaný dvouocasý lev ve zlatém poli, v jehož boku jsou vedle sebe tři hořící granáty. Celý štít byl korunován, oproti běžnému znaku Kapounů ze Svojkova, který měl turnéřský helm a v klenotu černý a bílý roh.

Barbora byla dcerou Albrechta svobodného pána ze Svojkova a jeho druhé ženy Evy Polyxeny rozené Černínové z Chudenic³⁸¹. Narodila se tedy někdy na přelomu let 1646 a 1647 a zemřela 28. listopadu.

Albrecht žil v letech 1609 – 1664, zastával funkci hejtmana Bechyňského kraje, vlastnil panství Kněžmost a další menší statky.³⁸² V Praze mu patřil dům nedaleko kostela sv. Petra

³⁷⁷ LÍVA (1935), s. 259.

³⁷⁸ LANCINGER (1988), s. 114.

³⁷⁹ ROUBÍK, František, *Královští rychtáři v pražských i jiných českých městech 1547 – 1783*, in: Sborník příspěvků k dějinám hlavního města Prahy VI, Praha 1930.

³⁸⁰ Národní archiv Praha, Genealogická sbírka Wunschwitz, inv. č. 509, kart. 15.

³⁸¹ LOCH (2006), s. 19.

³⁸² MAŠEK (2008), s. 473.

v dnešní ulici Na Poříčí č. p. 82 „Ve Stodole“, který koupil v květnu r. 1629,³⁸³ a další dům zvaný „Rančovský“, č. p. 1071, který zdědil po Ferdinandovi Kapounovi ze Svojkova.³⁸⁴

XXVIII. Náhrobek Jakuba Cice z Kriegsfeldu

U severní zdi střední lodi stojí pod kůrem mramorová náhrobní deska z tmavě červeného mramoru o rozměrech 170 cm výšky a 90 cm šíře, která se původně nacházela v jižní lodi³⁸⁵. Ve spodní části je znak Jana Severína z Kriegsfeldu³⁸⁶, dnes již značně sešlapaný a se špatně patrnými figurami, v horní části je nápisové pole s českým nápisem kapitálou:

LETA 1642 DEN PAMAT / NI S(VATÉHO) SEWERINA³⁸⁷ TATO
SEPVLURA / GEST WIZDWIZENA NAKLADEM / VROZENEOHO
PAN. IANA SEWERINA / Z KRIFELDV[!] SALOMENI MANZELVW
/ DEDICVW GICH PRO BVDAVCI PA / MATKV RODV A IAKVBA
SYNA GICH / KTEREGZ TU GIZ W PANV ODPOCIWA.

Popis znaku: V červeném poli na zeleném trojvrší vpravo hledící tygr ve skoku, jak drží nad dvěma koši železnou kouli. Korunovaný kolčí helm s černo-stříbrnými příkryvadly, v klenotu obrněná paže s kordem.

Jakub byl synem radního Jana Severina Cice a jeho ženy Salomeny.

Jan Severin Cic z Kriegsfeldu měl se Salomenou pět synů³⁸⁸ – Jakuba, Daniela, Simeona, Řehoře a Václava, a tři dcery – Salomenu Polexinu, Kateřinu Annu a Annu Veroniku.³⁸⁹

Jan Severin byl 26. října 1643 a 18. listopadu 1647 jmenován do městské rady.³⁹⁰ V srpnu 1627 byl uveden jako jeden z tvrdošíjných nekatolíků, kterým byla pozastavena živnost (bez upřesnění která), a byl mu dán termín ke konverzi do 28. září toho roku.³⁹¹ Znovu pak v dubnu následujícího roku, kdy měl být vyzván, aby do 3. května toho roku buď

³⁸³ LÍVA (1949), s. 64, LÍVA (1935), s. 145.

³⁸⁴ LÍVA (1949), s. 103, LÍVA (1935), s. 257.

³⁸⁵ EKERT, F., c. d., s. 39.

³⁸⁶ LOCH (2006), s. 28.

³⁸⁷ tj. 26. srpna 1642.

³⁸⁸ MAŠEK (2010), s. 155.

³⁸⁹ LOCH (2006), s. 29.

³⁹⁰ MENDELOVÁ (1996), s. 96.

³⁹¹ MENDELOVÁ (2009), s. 87–88.

konvertoval, nebo se vystěhoval.³⁹² Již r. 1640 obdržel od palatina Jaroslava Bořity z Martinic erb a predikát. Účastnil se bojů se Švédy a byl během nich r. 1648 zabit, pročež byl posmrtně r. 1649 povýšen do šlechtického stavu.³⁹³

Se Salomenou vyženil pusté místo č. p. 1205 ve svatopetrské čtvrti, kde dříve býval dům. To prodal r. 1646 Janovi Kolínskému.³⁹⁴

Koupil r. 1634 dům č. p. 1072 v ulici Na Poříčí a Zlatnické zvaný „Sudlicovský“ od Jiřího Sudlice z Hrachovic³⁹⁵. Ten po něm, stejně jako další dům v ulici Na Poříčí č. p. 1060, zdědila jeho žena Salomena.³⁹⁶ Ta vlastnila ještě další dům v Klimentské ulici č. p. 1212.³⁹⁷

Jan Severin Cic byl r. 1624 městskou radou určen jako její zmocněnec, aby spravoval dům v dnešní Hybernské ulici č. p. 1032, který patřil emigrantce Kateřině Kochanové, vdově po popraveném defensorovi Valentinu Kochanovi, která odešla do exilu. Ten pak jejím jménem prodal Františkovi de la Chiesa.³⁹⁸

7.3.2 NEDOCHOVANÉ NÁHROBKY ZNÁMÉ Z LITERATURY

XXIX. Matouš Najmon³⁹⁹

Podle Eckerta zde byl r. 1637 pohřben konšel a královský purkmistr Matouš Najmon.⁴⁰⁰ Nicméně nic nenaznačuje, že by zde někdy měl nějaký náhrobek, takže je možné, že byl pohřben buď do nějaké krypty, nebo na okolním hřbitově. Toto ovšem vzhledem k tomu, že úmrtní matriky jsou zde zachovány až od r. 1681, nelze v současnosti s určitostí prokázat.

Pravděpodobně jeho otec získal jako zámečník městské právo na Novém Městě pražském roku 1584. Matouš se kolem r. 1623 oženil s Annou, s níž vlastnil dům v ulici Na Poříčí⁴⁰¹. Od r. 1628 do r. 1629 byl členem městské rady⁴⁰² a jako jeden z osmi radních byl roku 1629 napomínán pro vyznání své manželky⁴⁰³.

Jeho pravděpodobný příbuzný Martin Neymon vlastnil od r. 1636 dům s pivovarem

³⁹² ibidem, s. 105–107.

³⁹³ FIALA, HRDLIČKA, ŽUPANIČ, c. d., s. 12–15, MAŠEK (2010), s. 155.

³⁹⁴ LÍVA (1935), s. 270.

³⁹⁵ LÍVA (1949), s. 103.

³⁹⁶ LÍVA (1949), s. 104, LÍVA (1935), s. 258.

³⁹⁷ LÍVA (1949), s. 107.

³⁹⁸ LANCINGER (1987), s. 159.

³⁹⁹ Psán i jako Mates Nejmon nebo Neymon.

⁴⁰⁰ EKERT, F., c. d., s. 39.

⁴⁰¹ MENDELOVÁ (2009), s. 177.

⁴⁰² MENDELOVÁ (1996), s. 94.

⁴⁰³ MENDELOVÁ (2009), s. 111–113, 177.

č. p. 993 zvaný „Kordíkovský“ nebo „U Bílého koníčka“ proti Jindřišské věži.⁴⁰⁴

XXX. Adam Kořenský

V roce 1609 zde dal Adam Kořenský zřídit rodinnou hrobku a zřídil zde nový oltář p. Marie⁴⁰⁵.

Z pramenů není jisté, jestli se jednalo o rodinu Kořenských z Terešova nebo o měšťanskou rodinu Kořenských, ale pravděpodobně se jednalo o Adama Alexandra Kořenského z Terešova, který r. 1616 prodal dům v nynější Truhlářské ulici poblíž sv. Petra, později zvaný po novém majiteli „Skalský“.⁴⁰⁶

V pramenech se dále připomínají z rodiny Kořenských z Terešova:

Anna Marie Kořenská z Terešova, která vlastnila dům č. p. 64 v dnešní Spálené ulici, který koupil její otec Jiří se svou ženou Annou.⁴⁰⁷

Jan Kořenský z Terešova, kterému patřil dům č. p. 118 řečený „U Svíčků“ u dnešní ulice Národní, který získala Anna Zuzana výměnou s Pavlem Lhotským z Libětiny za svůj předchozí dům č. p. 144c.⁴⁰⁸

Jozue Kořenský z Terešova, císařský rada, soudce, a královský hejtman⁴⁰⁹, byl vlastníkem domu č. p. 695a zvaný „Hyršov“ nebo „Venclíkovský“ v oblasti dnešních ulic Vodičkova a Školská,⁴¹⁰ a vedlejšího „Domu Lahvičkovského“, který koupil r. 1646.⁴¹¹

A z měšťanské rodiny Kořenských:

Václav a Voršila Kořenští, kteří vlastnili dům ve svatoštěpánské čtvrti č. p. 616 zvaný „U Kořenských“.⁴¹²

⁴⁰⁴ BÍLEK (1883), s. 1020, LÍVA (1949), s. 95, LÍVA (1935), s. 234.

⁴⁰⁵ BAŤKOVÁ, R. a kol., c. d., s. 155.

⁴⁰⁶ BÍLEK (1882), s. 515.

⁴⁰⁷ LÍVA (1949), s. 65, LÍVA (1935), s. 149.

⁴⁰⁸ LÍVA (1949), s. 67, LÍVA (1935), s. 157 a 160.

⁴⁰⁹ LÍVA (1935), s. 201.

⁴¹⁰ LÍVA (1949), s. 83.

⁴¹¹ LÍVA (1935), s. 201.

⁴¹² ibidem, s. 210.

8. NÁHROBKY FARNÍCH KOSTELŮ NOVÉHO MĚSTA PRAŽSKÉHO 1600-1650:

SHRNUTÍ

8.1 NÁHROBKY

U svatého Štěpána je dochovaných 23 náhrobků, z toho 5 ze sledovaného období. U svatého Apolináře je dochován 1 náhrobek, nespádající do sledovaného období. U Nejsvětější Trojice je dochováno 8 náhrobků, z toho žádný ze sledovaného období. U svatého Vojtěcha je dochováno 8 náhrobků, z toho 1 ze sledovaného období. U svatého Petra je dochovaných 27 náhrobků z toho 4 ze sledovaného období a 2 další známé z literatury. U svatého Jindřicha a Kunhuty je dochováno 50 náhrobků, z toho 12 ze sledovaného období a 6 známých z literatury.

Celkem se ve všech šesti kostelích nachází 117 náhrobníků a epitafů, z toho je 22 z období mezi lety 1600 a 1650, tedy téměř 19%. Vezmeme-li v úvahu, že všechny tyto kostely pocházejí ze 13. nebo 14. století a byly přístupné pohřbům v podstatě až do konce 18. století (viz např. kaple měšťanské rodiny Branbergů postavená u sv. Štěpána r. 1793), je toto číslo poměrně vysoké.

Všechny náhrobky jsou mramorové, což dokazuje, že jejich pořízení bylo nákladnější, než by tomu bylo např. u žuly nebo pískovce či opuky.

Naprostá většina náhrobků má podobu desky přibližně lidských rozměrů; výjimkou jsou v tomto směru dětské náhrobníky, které odpovídají dětské postavě, a náhrobky Jana Seltenšloga a faráře Jana Glodomastesy. U těchto dvou se asi i vzhledem k faktu, že nejsou a asi ani nikdy nebyly umístěny v podlaze, jedná o epitafy.

Co se typologie náhrobníků týče, vyskytují se zde tři s figurou a nápisem (jeden má krom toho i znamení) a jeden takový je znám z literatury. U všech těchto náhrobků se jedná o náhrobky dětské. Dále je zde jeden jen s nápisem, ale vzhledem k tomu, že se jedná jen o fragment horní části náhrobníku, nelze u něj vyloučit, že mohl mít i nějaké znamení. Další náhrobník, který v současné době nese jen text má i dvě pole, v nichž mohl být erb. Zbytek celého souboru, čili celkem 19 náhrobníků, nese nápis a erb (nebo osobní či erbovní znamení, včetně epitafu faráře Glodomastesy, kde je zobrazen kalich s hostií).

Na ikonografickou výzdobu se symboly pomíjivosti, smrti a posmrtného života je tento soubor poněkud chudý. Je zde jeden náhrobník s lebkou se zkříženými hnáty, jeden s lebkou, jejímiž očními důlky prolézá had, dva náhrobky s andělem a další dva s okřídlenými hlavičkami andílků. Jedna z dětských postaviček drží v ruce květinu, coby symbol života

utrženého, než stihl vykvést, jedna knihu a jedna kříž jako obecné symboly víry.

Z 24 náhrobníků, u nichž se dochoval nápis, nebo alespoň opis nápisu, je jeden latinsky, pět jich kombinuje latinu a češtinu a osmnáct je pouze českých. Čtyři latinské nápisy jsou psány kapitálou, jeden český a dva latinské humanistickou minuskulou, deset českých nápisů je kapitálních, osm je gotickou minuskulou, frakturou či písmem, který mísí prvky obou. Tři české nápisy a jeden český v kombinaci s latinou jsou dochovány jen v opisu, protože nelze určit typ písma. U šesti zbývajících náhrobků není zachován ani opis.

Z uvedeného vyplývá, že zcela jasně převažuje čeština, která je pro toto období typická i pro užití v literatuře a většině úředních spisů. Nápisy latinské jsou buďto citáty, nebo se objevují na náhrobnících osob vzdělaných či spojených s literaturou. Němčina se na žádném z dochovaných nápisů nevyskytuje, což poněkud překvapí u Kryštofa Gronebergera, který pocházel z Erfurtu.

8.2 OSOBY

Pod těmito 30 náhrobky je pohřbeno nejméně⁴¹³ 63 osob z 38 rodin. Z toho je 18 mužů, 6 žen a 39 dětí (17 dívek, 16 chlapců a 6 dětí nezjištěného pohlaví). Většina z těchto dětí, celkem 27, je pohřbena se svými rodiči. Pak se zde vyskytují 2 hroby pro dvojici sourozenců a 7 dětí bylo pohřbeno samostatně. Přičemž ovšem ani u nich, ani u pohřbů sourozenců nejsou vyloučeny pozdější pohřby dalších dětí či jejich rodičů na totéž místo.

Stavovské rozdělení vypadalo následovně: nižší šlechta celkem pět osob (zde jsou započítáni i nobilitovaní měšťané, kteří pocházeli z rodu povýšeého již dříve), jeden duchovní a jedna dcera duchovního. Celkem dvanáct ze zde pohřbených osob (nebo jejich nejbližší příbuzní – tj. rodiče nebo děti) bylo za svého života povýšeno do šlechtického stavu. Zbytek byli měšťané. Celkem tedy vidíme, že se jedná o městskou elitu.

Co se povolání či funkcí oněch osob týče, vyskytlo se zde 7 radních a 17 příbuzných radních, jeden sladovník a 13 sladovnických příbuzných, jeden rychtář a 13 příbuzných rychtářů, 4 nákladníci, 3 obchodníci a jedna dcera obchodníka, jeden registrátor české kanceláře a jeho 2 příbuzní, 2 příbuzní registrátora desk zemských, jeden farář a jedna farářova dcera, syn ševce, starší obecní, pláteník, šestipanský úředník, císařský rentmistr, skálník, úředník komorního soudu, rada při apelacích a expeditor české kanceláře. Celkem u

⁴¹³ Přesný počet nelze určit např. kvůli rodinným hrobkům, kde je na kameni jen nápis o založení, nikoli o jednotlivých pohřbech, a nebo kvůli pohřbům dětí, kdy je formulace na náhrobníku natolik obecná, že nelze zjistit přesný počet dětí, které zde spočinuly. Pravděpodobně je tedy celkový počet mnohem větší.

19 osob ani jejich příbuzných nebylo možno zjistit údaje o jejich zaměstnání.

Je tu tedy devět městských úředníků a jejich rodinní příslušníci, deset příslušníků měšťanských povolání a jejich příbuzných, a osm úředníků centrálních úřadů či jejich příbuzných.

Náboženství zde pohřbených osob v celku kopíruje vývoj náboženské situace v českém království. Je zde pět nekatolíků, kteří pod tlakem okolností dříve či později konvertovali, jeden syn nekatolíka konvertity, tři osoby, u nichž lze předpokládat nekatolické vyznání, tři děti nekatolíků, jejichž rodiče později emigrovali, a dva katolíci. Tři katolíci nebo konvertité měli nekatolické manželky, kvůli nimž byli napomínáni. Celkem 13 příbuzných zde pohřbených osob emigrovalo. U 43 osob a jejich dětí se informace o náboženském vyznání nevyskytují.

Na tomto náboženském rozložení se lze přesvědčit o tom, že všichni zde pohřbení byli „syny své doby“. Všichni zapadají do toho, co by se v té době dalo nazvat „běžným modelem“, vždyť čím více se blížíme ke konečné hranici vymezeného období, tím více cítíme, že odchází poslední předbělohorská generace, která se narodila do nekatolické země, ale umírala již v zemi takřka veskrze katolické.

Deset osob nebo jejich blízkých příbuzných se aktivně účastnilo bojů se Švédy, pět osob či jejich blízkých příbuzných se více či méně účastnilo odboje proti císaři a bylo za to potrestáno konfiskací nebo pokutou.

Již vzhledem ke zmíněnému faktu, že všechny náhrobky jsou mramorové a většina z nich je poněkud větších rozměrů, je celkem logické předpokládat, že se jednalo o osoby nebo příbuzné osob velmi zámožných. Tuto domněnku potvrzují údaje o držbě nemovitého majetku, které bylo možno shromáždit⁴¹⁴. Mezi pohřbenými byl pravděpodobně nejbohatším Matěj Miller, který měl ve svém vlastnictví šest domů, několik vinic, zahrad a polí. Po něm následuje Václav Voves, Jiří Ješek s manželkou a Kryštof Kroneberger, kteří měli minimálně čtyři domy, ale dá se předpokládat, že jich bylo víc, i když o tom nejsou spolehlivé záznamy⁴¹⁵. Další dva měli čtyři domy, čtyři měli tři domy, stejný počet vlastnil dva domy, šest osob mělo ve svém vlastnictví jeden dům. U dvou farářů lze předpokládat, že nevlastnili dům, nebo o tom alespoň nejsou záznamy. U pěti osob nelze údaje o držbě nemovitého

⁴¹⁴ To znamená, že se vždy jedná o minimální počet domů, které dotyčné osoby vlastnili a u žádné z nich není vyloučeno vlastnictví ještě nějakých jiných domů. Dále je nutno podotknout, že z pramenů ne vždy lze zjistit, zda všechny tyto domy vlastnil dotyčný v jeden čas, protože nezřídka se vykytují jen údaje o koupi, nebo naopak o prodeji a nikoli oba údaje naráz.

⁴¹⁵ Např. u Václava Vovsa hovoří záznamy o tom, že mu byla zabavena polovina majetku, tj. 3 domy, což by mohlo znamenat, že měl 6 domů, ale o oněch zbývajících krom jednoho pramene mlčí.

majetku zjistit.

8.3 JEDNOTLIVÉ FARNOSTI

Již vzhledem k výše zmiňovaným počtům náhrobků v jednotlivých kostelech se zdá, že kostely sv. Apolináře, Nejsvětější Trojice i sv. Vojtěcha byly poněkud „na periferii“ a nejspíš je navštěvovaly spíše osoby méně majetné, než můžeme vidět u sv. Jindřicha, sv. Petra a sv. Štěpána. V důsledku toho je zde i menší celkový soubor zachovaných náhrobků, o souboru z let 1600–1650 nemluvě. To souvisí jak s polohou zmíněných kostelů, které byly poněkud stranou toho, co by dalo nazvat centrem Nového Města a jeho hlavních tepen, ale i s celkovou prestiží, které se tyto menší kostely těšily. Je to dáno i rozdílem mezi velkými farními kostely, které jako takové byly pravděpodobně již při stavbě města koncipovány a kostely, které se farními staly časem, nebo byly vzhledem k nim filiální. Tyto kostely nebyly ani tak výstavní, aby přitáhly pozornost městské elity, k níž patří drtivá většina osob, jejichž náhrobky máme k sledovat.

Avšak i mezi kostely sv. Jindřicha, sv. Petra a sv. Štěpána lze pozorovat výrazné rozdíly. Celkově vzato byl kostel sv. Štěpána spíše doménou bohatých řemeslníků, hlavně sladovníků a řezníků, což se promítá i do sledovaného období – jsou zde nákladníci, sladovník a syn ševce. V kostele sv. Petra můžeme jako výraznější skupinu pozorovat novoměstské pány radní a jejich děti. U kostela sv. Jindřicha lze konstatovat totéž, jen ve větším měřítku. Soubor dochovaných náhrobníků u sv. Jindřicha je největším souborem na Novém Městě. Je zde větší počet radních a jejich příbuzných, bohatých kupců a nákladníků, vyskytují se zde i vzdělanci a úředníci centrálních úřadů. Z tohoto se zdá, že kostel sv. Jindřicha a Kunhuty byl místem, kde se scházely elity Nového Města a že byl velice prestižním místem pro pohřeb. Dalším faktorem, který přispěl k tak velikému množství zachovaných náhrobníků, byl jistě obrovský hřbitov, který obklopoval kostel až do r. 1787, a z nějž pochází i několik náhrobků.

9. ZÁVĚR

Úkolem této práce bylo zjistit co nejvíce údajů o osobách, které se nechaly pohřbít v pražských novoměstských farních kostelích mezi lety 1600 a 1650, a o jejich náhrobcích. Práce proto přináší nový (v případech sv. Jindřicha a sv. Petra aktualizovaný) soupis sepulkrálních památek v šesti novoměstských kostelích, včetně popisu jejich heraldické a jiné výzdoby. Ačkoli tato práce není primárně ani epigrafická, ani heraldická, může sloužit jako podklad pro další práce v těchto oborech.

Sepulkrální památky jsou spolu s matrikami a městskými knihami vcelku spolehlivým ukazatelem pro poznání strukturálního rozložení jednotlivých vrstev městského obyvatelstva jak v rámci oblastí, v nichž se usazovali, tak v rámci jejich příslušností k jednotlivým farnostem. Bez sepulkrálních památek by tento přehled nemohl být kompletní, protože často jsou jediným dokladem příslušnosti dotyčného k tomu či onomu kostelu – jako například u Václava Kavky z Dubečku, který vlastnil dům v Hybernské ulici, která leží v podstatě na hranici farností sv. Jindřicha a sv. Petra a zápis o jeho úmrtí v matrice chybí. V takovýchto případech jsou to právě náhrobky, které nám mohou prozradit údaje o osobách, o nichž jiné prameny mlčí. Podobně je tomu i v případě náhrobků dětí, které nám prozrazují i mnoho informací o jejich rodičích, o nichž často nejsou jinak známy údaje např. o povolání.

Dalším důležitým poznatkem, který lze vyčíst z náhrobků a který by nám bez nich nebyl pravděpodobně znám, jsou údaje o počtu dětí, případně i jejich jména. Tyto údaje by mohly sloužit i jako podklady k sociálním dějinám a studiím o používání jmen v té které době. Náhrobky jsou dost často také jediným místem, kde je uvedeno jméno, popřípadě i původ, manželky toho kterého muže. Jména manželek se v pramenech jako jsou již zmíněné matriky nebo trhové smlouvy většinou nevyskytují, nebo se vyskytují jen křestní jména⁴¹⁶.

Z práce vyplývá, že v podstatě všechny osoby, u nichž to bylo možno zjistit, vlastnily nemovitost v relativní blízkosti kostela, v němž nechali pohřbít sebe nebo své blízké. I tento fakt demonstruje, že se jednalo o osoby zámožné, protože jen ony mramorové náhrobky musely býti záležitostí dosti nákladnou, o penězích odkázaných kostelu za místo pohřbu ani nemluvě. To potvrzuje i skutečnost, že z osob zde pohřbených tvoří nejvýznamnější skupinu novoměstští radní a jejich příbuzní, kteří byli současně i bohatými obchodníky či nákladníky

⁴¹⁶ MENDELOVÁ (1996), s. 86.

vaření piva. Jedná se o městskou elitu, o „nový patriciát“, který tou dobou nabývá na síle – jak politické, tak ekonomické – a čím dál tím více se profiluje oproti jiným skupinám usazeným v pražských městech.

Z jazykového hlediska převažuje jednoznačně čeština, latina se vyskytuje sporadicky, němčina vůbec. To poněkud překvapí vzhledem k německému původu některých pohřbených, ale potvrzuje to fakt, že Nové Město bylo na rozdíl od např. Starého Města oblastí převážně českou.

Celkově lze konstatovat, že ve farních kostelích Sv. Štěpána, Sv. Jindřicha a Sv. Petra pražského se nechávala pohřbít politická a finanční elita Nového Města pražského. „Klientela“ těchto farností též vlastnila domy v blízkosti svých farních kostelů a na nejdůležitějších komunikacích tehdejší doby – tzn. v nynějších ulicích Na Poříčí, Hybernská, Vodičkova a na Václavském a Senovážném náměstí. Ostatní kostely byly poněkud na periferii tehdejšího zájmu elit a jejich klientela byla pravděpodobně chudší.

10. SEZNAM LITERATURY A PRAMENŮ

Literatura:

- BAŤKOVÁ, Růžena a kol., *Umělecké Památky Prahy – Nové Město a Vyšehrad*, Praha 1998
- BÍLEK, Tomáš Václav, *Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618 I*, Praha 1882
- BÍLEK, Tomáš Václav, *Dějiny konfiskací v Čechách po r. 1618 II*, Praha 1883
- DOUŠA, Jaroslav, *Seznamy staroměstských konšelů z let 1547 – 1650*, in: Pražský sborník historický XIV, Praha 1981
- EKERT, František, *Posvátná místa královského hlavního města Prahy sv. II.*, Praha 1996 (reprint z r. 1883)
- FIALA, Michal, HRDLÍČKA, Jakub, ŽUPANIČ, Jan, *Erbovní listiny Archivu hlavního města Prahy a Nobilitační privilegia studentské legie roku 1648*, Praha 1997
- KOKOŠKOVÁ, Zdeňka, *Soupis obyvatel domů svatojindřišské farnosti z r. 1636*, in: Pražský sborník historický XXX, Praha 1998
- LANCINGER, Luboš, *Z místopisu Nového Města pražského v 15 – 19. století – Hybernská ulice*, in: Pražský sborník historický XX, Praha 1987
- LANCINGER, Luboš, *Z místopisu Nového Města pražského v 15 – 19. století – Hybernská ulice II*, in: Pražský sborník historický XXI, Praha 1988
- LANCINGER, Luboš, *Z místopisu Nového Města pražského v 15 – 19. století – Na Příkopě I*, in: Pražský sborník historický XXIV, Praha 1991
- LANCINGER, Luboš, *Z místopisu Nového Města pražského v 15 – 19. století – Na Příkopě II*, in: Pražský sborník historický XXV, Praha 1992
- LANCINGER, Luboš, *Z místopisu Nového Města pražského v 15 – 19. století (Panská ulice)*, in: Pražský sborník historický XXVIII, Praha 1995
- LÍVA, Václav, *Berní rula 3, Pražská Města*, Praha 1949
- LÍVA, Václav, *Studie o Praze pobělohorské I. Emigrace*, in: Sborník příspěvků k dějinám

- hlavního města Prahy VI, Praha 1930
- LÍVA, Václav, *Studie o Praze pobělohorské II. Rekatolisace*, in: Sborník příspěvků k dějinám hlavního města Prahy VII, Praha 1933
- LÍVA, Václav, *Studie o Praze pobělohorské III. Změny v držbě domovního majetku a konfiskace*, in: Sborník příspěvků k dějinám hlavního města Prahy IX, Praha 1935
- LOCH, Jan, *Heraldické památky kostela sv. Jindřicha a Kunhuty v Praze*, in: Heraldická ročenka, Praha 2005
- LOCH, Jan, *Heraldické památky kostela sv. Petra na Poříčí v Praze*, in: Heraldická ročenka, Praha 2006
- LORENC, Vilém, *Nové Město pražské*, Praha 1973
- MAŠEK, Petr, *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti I*, Praha 2008
- MAŠEK, Petr, *Šlechtické rody v Čechách, na Moravě a ve Slezsku od Bílé hory do současnosti II*, Praha 2010
- MENDELOVÁ, Jaroslava, *Dekrety reformační komise pro Nové Město pražské z let 1627 – 1629*, Praha 2009
- MENDELOVÁ, Jaroslava, *Rada Nového Města pražského v letech 1600 – 1650*, in: Pražský sborník historický XXIX, Praha 1996
- NAVRÁTIL, Karel, *Paměti hlavního kostela farního, fary a školy sv. Jindřicha a sv. Kunhuty v Novém Městě pražském*, Praha 1869
- PEŠÁK, Václav, *Obecní dluhy královských, věnných a horních měst v Čechách, zvláště Starého Města pražského, po třicetileté válce*, in: Sborník příspěvků k dějinám hlavního města Prahy VII, Praha 1933
- PLACHÁ-GOLLEROVÁ, Jitka, *Kostel Sv. Štěpána a kaple Svatého Longina*, Praha 1940
- PODLAHA, Antonín, *Posvátná místa království českého II*, Praha 1908
- ROHÁČEK, Jiří, *Epigrafika v památkové péči*, Praha 2007

ROUBÍK, František, *Královští rychtáři v pražských i jiných českých městech 1547 – 1783*, in: Sborník příspěvků k dějinám hlavního města Prahy VI, Praha 1930

Rukověť humanistického básnictví v Čechách II, Praha 1966

RUTH, František, *Kronika královské Prahy a obcí sousedních*, s. 1. 1903

ŠMÍD, Jaroslav, a kol, *Praha 14 v zrcadle času. Praha: Městský úřad Městské části Praha 14*, 1998

VÁVRA, Josef, *Dějiny královského města Kolína nad Labem II*, s. 1. 1888

ŽUPANIČ, Jan, FIALA, Michal, *Praha 1648, Nobilitační listiny pro obránce pražských měst r. 1648*, Praha 2001

Prameny:

Národní archiv Praha, Genealogická sbírka Wunschwitz

Archiv hlavního města Prahy, Sbírka civilních a církevních matrik, farní kostel sv. Jindřicha, sign. JCH Z 1 - 4

11. OBRAZOVÁ PŘÍLOHA

Obr. 1 – I. Jan Seltenšlog

Obr. 2 – II. Oldřich Kohout – detail nápisu

Obr. 3 – II. Oldřich Kohout – detail sladovnického erbu

Obr. 4 – III. Daniel Kalivoda

Obr. 5 – IV. Rodina Adama Mirovského

Obr. 6 – IV. Rodina Adama Mirovského – detail nápisu

Obr. 7 – V. Václav, syn Václava Vovsa

Obr. 8 – VI. Rodina Víta Dentulína

Obr. 9 – VII. Rodina Václava Neknířského z Kyršfeldu

Obr. 10 – VII. Rodina Václava Neknířského z Kyršfeldu – detail erbu

Obr. 11 – VIII. Kryštof Groneberger z Gronebergu – detail erbů

Obr. 12 – VIII. Kryštof Groneberger z Gronebergu

Obr. 13 – IX. Lorenc a Jindřich Koutní ze Zářečné – detail erbu

Obr. 14 – IX. Lorenc a Jindřich Koutní ze Zářečné – detail nápisu

Obr. 15 – X. Vilém Jiří Kochánek z Kochánku

Obr. 16 – XI. Neurčený náhrobník s lebkou

Obr. 17 – XII. Jiří Příbramský – detail fragmentu

Obr. 18 – XIII. Daniel Hradecký z Libína

Obr. 19 – XV. Pavel Juliš ze Šenpachu

Obr. 20 – XV. Pavel Juliš ze Šenpachu – detail erbu

Obr. 21 – XVI. Dorota Millerová

Obr. 22 – XVII. Kryštof Brok

Obr. 23 – XXIV. Jan Glodomastes

Obr. 24 – XXV. Anna Olomoučanská Kouřimská

Obr. 25– XXVI. Jiří Ješek z Rittersfeldu

Obr. 26 – XXVI. Jakub Cic z Kriegsfeldu

Vše: foto autorka